

INVENTARI DE LES ACTES
DE CONSAGRACIÓ I DOTACIÓ
DE LES ESGLÉSIES CATALANES
III. ANYS 1000-1050*

per Ramon ORDEIG I MATA

111*

[Abans del 1000]

És dedicada l'església de Santa Maria de Fornons [Biasques] i rep d'Ennegó, com a dotació, la tercera part de la vil·la de Fornons. Consta en el document que féu Bonfill, fill de l'esmentat Ennegó, pel febrer del 1009, pel qual donà a l'abat Galí i als monjos d'Ovarra la tercera part de la vil·la i l'església predites.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: Facultat de Filosofia i Lletres de Saragossa, Seminari d'Història Medieval, documents de Sant Victorià i Ovarra, núm. 24.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 604, ex B. — b. MARTIN DUQUE, A. J.: *Colección diplomática de Obarra (siglos XI-XIII)*, Zaragoza 1965, núm. 14, pp. 18-19, ex B.

112*

[Abans del 1000]

Són dedicades les esglésies de Sant Andreu i Sant Aventí de Montnegre, situades al pagus de Ribagorça, al castell d'Erdau, i

* La primera part (I. Anys 833-950) i la segona (II. Anys 952-988) d'aquest estudi han estat publicades a RCT IV (1979) 123-165 i V (1980) 153-180 respectivament.

construïdes pels habitants del lloc. Consta en la fermança que en feren a l'abat Galí [d'Ovarra] i al seu germà Ató els senyors del castell, Galí i Bal·la, i tot el veïnat d'Erdau per l'abril del 1018, assenyalant que foren llurs pares els qui iniciaren i dedicaren les esglésies.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: Archivo Histórico Nacional, de Madrid, fons d'Ovarra, carp. 691, núm. 1.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, pp. 419-420, ex B. — b. RUBIO GARCÍA, L.: *Estudio histórico lingüístico del antiguo condado de Ribagorza*, Lleida 1955, núm. 21, apèndix p. 29, ex a. — c. MARTIN DUQUE, A. J.: *Colección diplomática de Obarra (siglos XI-XIII)*, Zaragoza 1965, núm. 29, pp. 31-33, ex B.

+ 113

[Vers el 1000?]

El prevere Baró edificà una església en honor de Sant Julià a la vil·la Capella [al comtat de Ribagorça] i pregà al bisbe Jacob de Lleida que l'anés a consagrar, cerimònia que ara aconpleix. L'esmentat Baró la dota amb llibres i parament litúrgics, una casa i terres i la lliura, junt amb la seva pròpia persona, per tal de prendre-hi l'hàbit monacal, a l'església de Santa Maria de les Torres [Torres del Bisbe] i a l'abat Adroer i als monjos [de Sant Victorià de Sobrarb].

[A.] Original? perdut. — [B.] Còpia de data incerta, vista per Traggia a l'arxiu del monestir de Sant Victorià, en un *Cartulari*, p. 36. — C. Còpia del 1788: R.A.H., col. Traggia, 12, ff. 143-144, ex B.

Document fals o, almenys, interpolat. La data del 842 és inadmissible, més que més perquè hi surt citat el rei Robert. La intervenció del bisbe Jacob, en canvi, no resulta sorprenent si es té en compte l'acta de consagració de Güel del 6 de desembre del 996 (cf. el document 109 d'aquest inventari). És per això que proposo una data aproximada a l'any 1000, coincident, a més, amb el regnat del rei Robert. L'últim fragment de l'acta té l'aparença d'una confirmació posterior, feta pel rei Ramir I.

In nomine Dei Patris omnipotentis et in nomine Jesu Christi filii eius et Spiritus Sancti, amen. Ego Barone presbiter expunxit me

Deus et trina maiestas et edificavi ecclesiam in honore Domini nostri Jesu Christi Salvatoris et in nomine Sancti Juliani martiris in villa Capella. Et ideo anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCC XLII ego Barone presbiter rogavi dominum Jachobum episcopum Lericensem ut consecraret ecclesiam Sancti Juliani, que fuit de parentibus et erat mea pro alode, francha, ingenua et libera. Et ipse venerabilis episcopus pro amore divino et remissione peccatorum suorum consecravit ecclesiam iam dictam, ad cuius consecrationem convenerunt devotissimi populi christiani religione catholica, et pro absolutione et remissione animarum suarum omniumque parentum suorum fecerunt donaria de rebus suis, astante omni clero. Et ego Barone presbiter in primis dono ad ipsam ecclesiam Sancti Juliani duos libros missales cum suo lectionario, et uno antiphonario, et uno psalterio, et duos sermonarios, et una cruce, et uno vestimento, et una ara, et uno calice, et una casa soterrana in loco ubi dicitur sub Corona, et una vinea in loco ubi dicitur ad Conillera, de parte orientis sortes Olivena, de subtus Gesdanidi, et alia vinea in loco ubi dicitur ad Mola, illo per illo adobre de suo patre et matre, et aliam vineam subtus Sancti Juliani ab integro, de parte orientis currario et ipsas casas de Sancto Juliano ab omni integritate cum suo exio et regressio, et 1º orreo, et ipso alode francho quod habeo de mea comparatione de Conixia, filia Hebrahami, et de suos filios ab omni integritate, de opaco et de solano, et alia terra quod habeo de comparatione de Guisando de Gradus, et alia terra in loco ubi dicitur ad Cubilas, de oriente terra Eloni, et alia terra in loco ubi dicitur ad Hortuera ab integro, de oriente terras de Laguarres, desubter Isabana, desuper illa margine, et alia terra in loco ubi dicitur Adrovero quod donavit Belascho ab Barone presbitero propter remedium anime de suo patre nomine Abramil, et alia terra in loco ubi dicitur ad Sancti Petri, ad illa Palude, ab integro que posuit Petresius propter remedium anime patris sui et matris sue, de Belo, oriente Belo, et alia terra in loco ubi dicitur ad Pezaheza, illo obze de meo patre, de oriente Ballo, et 1º linare ad rio Avellana, ad oriente Exep presbiter. Et ego Barone presbiter pro amore et remissione omnium peccatorum meorum et omnium parentum meorum vivorum et mortuorum et cum consilio et voluntate domni mei regis Roberti et exhortatione et absolutione b. Jachobi Lericensis episcopi dono et offero me ipsum cum supradicta ecclesia Sancti Juliani cum omnibus que habet et possidet et in perpetuum possederit omnibus-

que directis suis ab integro sicut superius scriptum est Deo et Sancte Marie de Turris, et abbati Aduero, et monachis, et pro animę mee salute reddo me ipsum Deo et Sancte Marie, et suscipio ibi habitum monachi, et firmo et stabilisco ut hec omnia superius scripta abbas et monachi presentes et futuri possideant quiete et secure et sine omni mala voce per secula seculorum, amen. Si quis sane quod fieri minime credo aliquis de successoribus meis vel alia aliqua persona regularis sive secularis, rex, comes, vicarius aut alia aliqua potestas hanc donationem meam et eleemosinam inquietare voluerit ira et maledictio Dei super eum veniat et excommunicatus ut sacrilegus alienus a Sancta Dei Ecclesia fiat et cum Datan et Abiron et cum Iuda traditore in inferno per secula seculorum ardeat, amen, et hec donatio mea firma permaneat.

Et ego Ranimirus rex, una cum Ermesenda coniuge mea regina, hanc donationem quam Baro presbiter fecerat cum sarraceni regnassent in istas terras fuerat perdita et alienata vidi Garuzonem abbatem clamantem et monachos eius et ostenderunt mihi cartam quomodo habuerant et possederant eam cum christiani tenerent terras istas. Ego restitui Sancto Victoriano et abbati et monachis ut haberent et possiderent eam per secula seculorum in sana pace et sine omni mala voce. Ego Ranimirus Dei gratia rex hanc donationem laudo et affirmo et manu mea hoc signum ss. facio. Ego Guilelm de Foix per mandamentum domini mei regis hanc cartam scripsi et hoc signum ss. feci.

114

1003 setembre 23.

Bernat, comte [de Besalú], sabent que l'església monàstica de Sant Pere de Besalú, aixecada pel comte-bisbe Miró, romania inconseguida, amb el consentiment de l'abat Guifré i de tota la comunitat pregà als bisbes Ot de Girona, Arnulf d'Osona i Aeci de Barcelona que hi acudissin per a dedicar-la a honor dels sants Pere i Prim. Amb motiu de la dedicació, els germans Bernat, comte [de Besalú], i Guifré, comte [de Cerdanya], confirmen les possessions i els privilegis del cenobi besaluenc, alhora que ho fan també el bisbe Ot i el clergat de la seu gironina.

Acta praellibati asilii celeberrima dedicatione anno millesimo tertio a Christi incarnatione extat decima quinta indictione, nonis kalendis octobris, septimo anno regnante Rotberto rege.

Giskafredus presbiter et monacus scripsit...

[A.] Original perdut, que era a l'arxiu del monestir de Sant Pere de Besalú.

a. CANAL, J.: *España Sagrada*, 45, Madrid 1832, ap. XVIII, pp. 309-312, ex A. — b. VILLANUEVA, *Viage*, 15, ap. XXVII, pp. 266-269, ex A. — c. MONSALVATJE, *Noticias*, 2, ap. IX, pp. 229-232, [ex b.] — d. SÉQUESTRA, A.: *Sant Pere de Besalú: Abadia reial de la Congregació Benedictina Claustal Tarraconense (977-1835)*, Santa Maria del Mont 1934, pp. 29-30, en traducció catalana.

115*

[Abans del 1004 maig]

Els esposos Eliseu i Englia, que han edificat l'església [de Santa Maria] de Lacera, [al comtat de Ribagorça, al terme del castell Vellàsia], la fan consagrar i la doten amb terres, vinyes, llibres i vestidures, segons que es desprèn de l'acta d'un judici tingut pel juliol del 1063, en el qual es discutí la propietat de l'església entre Marquès, abat de Santa Maria de Lavaix, i Bradila, fill dels esposos predits.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del s. XII, avui perduda, al *Cartulari* de Lavaix, ff. 26-27. — C. Còpia del 1782: R.A.H., col. Abad y Lasierra, vol. 6, s. f., ex B.

Segons l'esmentat judici del 1063, Bradila lliurà l'església de Lacera al monestir de Lavaix després de la mort del seu pare, que l'havia feta consagrar. Com que la donació tingué lloc pel maig del 1004 (cf. SERRANO, M.: *Documentos ribagorzanos del tiempo de los reyes franceses Lotario y Roberto: años 954 a 1031*, dins *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos* 41 (1920) 611-612), per força la consagració hagué de tenir lloc abans d'aquesta data. El text del judici diu: «*Carta de iudicio de Lacera. In iudicio de Petro iudice, et Bertran Ato seniore, et Mirone vicario, et Gelemundo saione, seu aliorum bonorum hominum qui in ipso iudicio residebant, qualiter venit Marches, abba de cenobio Sanctae Mariae que nuncupatur Lavadius, que est situm iusta flumen Nogaria, in presencia de ipsis supradictis senioribus querrellavit se de Bradilane, filio Heliseo, que*

tenebat violenter sua ecclesia cum omnia que ad ipsa ecclesia pertinet. Et ille respondit: non ita est quomodo vos dicitis, quia pater meus et mater mea edificaberunt ea et consecrare eam fecerunt, et dederunt ad ipsa ecclesia ad diem dedicacionis terris, et vineis, libris, et bestimentis, vel omnia que ad servientes Deo pertinent; et pater meus et mater mea dereliquerunt eam ad me, et post obitum patris mee vel matris mee ego possedi eam usque hodie. Et respondi dominus abba: certe ita est quomodo tu dicis, set postquam obiit pater tuus Heliseus, et mater tua Englia et frater tuus Asnerus et tu ipse dedistis ipsa ecclesia suprascripta cum omnia que ad eam pertinebat ad proprium alode ad cenobium Sanctae Mariae suprascriptum, et per hanc scriptura que ego Marches abba trado in manus de ipso iudice vos suprascripti cum ipsa scriptura quo rogastis facere simul cum ipsa ecclesia tradidistis in manus de ipso abbate pronominato Galindoni que in illis diebus regebat ipso monasterio suprascriptum. Et cum legeretur prefatus iudex scriptura donacionis interrogavit Bradinane si eam iussisset scribere vel direxisset, aut mater sua vel fratri, et ille respondit: non possum hoc negare, quia mater mea vel frater meus et ego fecimus hec scriptura facere, seu et manus nostras roborabimus et testes rogavimus que eam firmarent. Et iudicavit ipse iudex iudicium sicut scriptum est in canones et constitutum est de ecclesiasticis rebus que violenter rapiunt, et post hec evacuabit se Bradila de ipsa ecclesia et de omnia que ad eam pertinebat in manus de ipso abbate suprascripto. Et tunc ipse abbas, misericordiam optatus, dedit ei ipsa ecclesia per suam manum tenuisset eam excepto illa tercia parte de ipsas decimas et illa tercia parte de ipsas oblaciones que pro fidelium mortuorum animas ibi tradite fuerunt, et quando ille abba venerit ad ipsum locum Bradila serviens illi sit secundum iures quod habet tam ad abbate quam ad servientes illius, et ad eos qui adveniendi sunt et sit subditus Bradila vel procenie eius de domo Sanctae Mariae de Lavavis vel servientes eius quandium fideliter eis serviere voluerint, et si hoc facere nequeverint non valeant vindicare sed extorres sint de hoc pactum nostrum. Factum iudicium in mense julio anno primo regnante Sancioni rege, Ranimiro regis filio, era millesima centesima prima. × Signum Bertran Ato seniore. Signum Mirone vigario. × Ponzo, filio Rodger. Signum Gelemundo et Sanilana, fratrem eius, filios Sanciverto. Et alii homines de Lacera visores fuerunt. Ego Ermengaudus presbiter rogitus scripsi sub die et anno que supra. Ego Petrus iudex subter firmavi ss.»

116*

1008 setembre 16.

Sal·la, bisbe [d'Urgell], acut a la vil·la de Pegueroles, al lloc anomenat Clarмонт, per a consagrar-hi l'església de Sant Julià, a precís del prevere Bonfill i del poble que habita allí i que l'ha construïda. S'estableix que es pagarà un cens anual de cera, per valor de quatre argenços, a l'església de Santa Maria de la Seu [d'Urgell].

Anno incarnationis Dominice M^o VIII°, indictione VII^a, epacta XX^a II^a, concurrenti III, sub die feria V^a data XVI^a kalendas octobris, anno XIV regnante Rodberto rege.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII, en extracte: A.C.U., *Liber dotaliorum*, I, núm. DCCCXXII, f. 240.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 43, p. 110.

117

1009 novembre 13.

Oliba, bisbe d'Elna, acut al suburbi d'Elna, a la vall del Conflent, al monestir del Canigó, per consagrar-hi l'església de Sant Martí, Santa Maria i Sant Miquel, construïda pel prevere i monjo Esclua per ordre del comte Guifré [de Cerdanya] i de la seva muller, la comtessa Guisla. Aquests la doten amb els paraments litúrgics i amb diferents possessions, i altres personatges ho fan amb vinyes. El bisbe li ho confirma i la sotmet a la seu elnense.

Sub anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi MVIII, aera millesima XLVIII, indictione VIII, III idus novembris... Acta est autem consecratio praedictae ecclesiae vigilia Sancti Martini.

[A.] Original, avui perdut, que potser és el document de l'arxiu del monestir del Canigó publicat per Baluze. — B. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 108, ff. 338v-339.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CLX, cols. 971-972. — b. MONSALVATJE, *Noticias*, 9, ap. III, pp. 206-207, [ex a.]

118

1010 novembre.

Eimeric, bisbe de Ribagorça, acut a consagrar l'església de Sant Climent de Rallui, situada al comtat de Ribagorça, prop del riu Isàvena, i edificada per l'abat Galí [d'Ovarra] i el prevere Guimarà. Ambdós personatges la doten amb terres, cases, ornaments, llibres i

objectes litúrgics, mentre que el bisbe li concedeix les primícies i oblacions dels fidels.

Et ideo ab anno millesimo septimo incarnationis Dominice, luna XVII, in mense nobembrio, die III feria... Facta consecrationem die III feria, in mense nobembrio, anno XV Rodbertu regnantem, regem expectantem.

Borrellus iudex... scripsit...

A. Original, de 43 x 40 cm.; Archivo Histórico Nacional, de Madrid, fons d'Ovarra, carp. 690, núm. 21. — **B.** Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. IX, f. 345, ex **A.** — **C.** Còpia parcial del s. XVIII: R.A.H., col. Traggia, vol. 12, f. 167, ex **A.**

a. MARTIN DUQUE, A.J.: *Colección diplomática de Obarra (siglos XI-XIII)*, Zaragoza 1965, núm. 8, pp. 10-12, ex **A.**

Com que el document 118bis esmenta la compra de la vil·la Rallui per part de l'abat Galí i això tingué lloc pel desembre del 1008 (cf. MARTIN DUQUE, *Colección diplomática*, núm. 9, pp. 12-13), cal acceptar la datació pel regnat del rei Robert, corresponent al 1010.

118bis

[1010 novembre]

L'abat Galí [d'Ovarra], el prevere Riculf i la seva germana Atalavira, després de comprar al comte Sunyer [I de Pallars] la vil·la de Rallui, despoblada pels sarraïns, l'han repoblada i ara, per la festa dels sants Cosme i Damià, fan dedicar al bisbe Eimeric [de Ribagorça] la seva església de Sant Climent. Ells mateixos la doten amb la meitat de l'alou que tenen a Rallui i, a més, l'abat li dona relíquies i llibres i Riculf i Atalavira, que la tindran en nom del monestir d'Ovarra, diferents terres.

Ego Iohannes de Lastur, custodia episcopo Emericho, scriptor.

[**A.**] Original perdut. — **B.** Còpia del s. XI, de 25'5 x 22 cm.: Archivo Histórico Nacional, de Madrid, fons d'Ovarra, carp. 690, núm. 20.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, pp. 386-387, ex **B.** — **b.** MARTIN DUQUE, A.J.: *Colección diplomática de Obarra (siglos XI-XIII)*, Zaragoza 1965, núm. 10, pp. 14-15, ex **B.**

Per a la festa dels sants Cosme i Damià hi ha notables divergèn-

cies entre els calendaris de les diferents litúrgies: el 27 de setembre per a la romana, el 22 d'octubre per a la hispànica, el 30 de novembre per a la copta, etc. (Cf. GARCÍA, C.: *El culto de los santos en la España romana y visigoda*, Madrid 1966, pp. 203-206).

119*

[995-1010]

Ot, bisbe de Girona, consagra i dota l'església de Sant Martí de Biert, segons consta en l'acta de consagració de la mateixa església feta el 27 de desembre del 1116.

A. Original, de 36 x 29 cm.: Arxiu Capítular de Girona, *olim* Canonja, armari 1, cal. 32, núm. 14.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 13, ap. XXXII, pp. 273-274, ex **A**.

120*

[992-1010]

Arnulf, bisbe osonenc, consagra l'església de Sant Martí d'Ogassa i la dota amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels del seu terme parroquial, segons consta en l'acta de consagració de la mateixa església feta el 7 de febrer del 1024.

[**A.**] Original perdut. — **B.** Còpia del s. XII: A.C.A., perg. Berenguer Ramon I, núm. 43 dupl. (abans arm. Sant Joan de les Abadesses, sac A, núm. 125). — **C.** Còpia del s. XIII, signada per Guillem Fornells, escrivà de Camprodon: A.C.A., perg. Berenguer Ramon I, núm. 43 (abans arm. Sant Joan de les Abadesses, sac A, núm. 123). — **D.** Còpia del 1272, escrita per Pere de Caselles i autoritzada per Guillem Noguera: A.C.A., perg. Berenguer Ramon I, núm. 43 tripl. (abans arm. Sant Joan de les Abadesses, sac A, núm. 124).

a. MONSALVATJE, *Noticias*, 15, doc. MMCLXXVII, pp. 249-251, ex **C**.

121

1011 gener 10.

Oliba, bisbe d'Elna, acut al Vallespir, a la vil·la Montoriol d'A-munt, per consagrar-hi l'església de Sant Miquel junt amb l'esgle-siola de Santa Maria, a prec de l'abat Gausbert d'Arles i dels habitants del lloc. Li confirma el terme parroquial, així com els

delmes, primícies i oblacions dels fidels, alhora que la subjecta a un cens anual d'una lliura de cera que haurà de pagar a la catedral d'Elna.

Sub anno incarnationis aeterni unigeniti filii Dei scilicet decimo post millesimo, aera quadragesima quod moderno est cum millesima, indictione VIII... Acta est autem consecratio ecclesiae Sancti Michaelis vel Sanctae Mariae IV idus ianuarii anno XIII regnante Rodberto, francigeno rege.

Ennego monachus et sacerdos... scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Baluze. — B. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 117, f. 279.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CLXI, cols. 972-973. — b. MONSALVATJE, *Noticias*, 23, ap. XXIX, pp. 418-419, [ex a.]

122*

1013 octubre 22.

Borrell, bisbe d'Osona, consagra l'altar [i l'església] de Sant Feliu de Vacarisses, segons consta en l'acta d'avinença entre Ermemir, vicari de Pierola i Olesa, i Bernat de Viladecavalls, després d'una sessió judicial tinguda davant la porta de l'església amb l'assistència dels qui han acudit a la cerimònia de la dedicació.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del 15 de març del 1208, feta pel prevere Arnau, perduda: Arxiu del monestir de Montserrat, cal. 6, llig. 12, f. 2. — C. Regesta de la segona meitat del s. XVIII, feta pel P. Benet Ribas: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. III, p. 15, ex B.

La regesta del P. Ribas diu: «Ermiro veguer, *vicarius* de Apierola y de *Evolesa* o de villa de Cavallos, hijo de Seniullo, estando en Vacharizas delante la puerta de S. Felix y Sn. Juan, presentes Guillelmo, vicario de Montannola y de Vacherizas, y su hermano Raimundo archilevita, y otros muchos, a saber Indalecus, Barone, Geribertus, Guillelmo Ato, Sendredus Ato, Campano, Bellucius sacer y su hermano Marcucio, Sendredo Bellucio, Bonefilius, Indalecus, Arnaldo, y Oliva saiones: reconvino a Bernardo de villa de Cavallos, hijo de Trasovario difunto, para que confesase tener en feudo del veguer de *Evolesa* los alodios, casas, tierras, y posesiones, etc. que tenía en villa de Cavallos, término de *Castro Cama* o *Evolesa*, condado de Barcelona. A cuya demanda respondió dicho

Bernardo que XXX años havia que posehía los dichos alodios libres y francos por venta que le hizo el conde Borrell, *cui sit vita* quieta y pacíficamente sin molestia de los vicarios de *Evoleza*, lo que probó exhibiendo instrumentos verídicos, y con testigos que fueron Oriolo, Ellegarius y Egifredus, los quales entrando en dicha iglesia juraron sobre el altar de Sn. Felix (*quod dedicavi Borrellus episcopus Ausonensis*) que dichos alodios los posehía Bernardo de XXX años a esta parte libres y francos sin hazer feudo a veguer alguno ni a otro hombre quieta y pacíficamente hasta el día de hoy. Y en virtud de estas pruebas el expresado Ermemiro vicario se apartó de la tal demanda y renunció todos sus derechos imponiendo pena de mil sólidos al que presumiese inquietar a Bernardo, u repetir dichos alodios.

Facte condiciones XI kalendas novembris anno XVIII regnante Rodoberto rege.

+ Auriolus. + Ellegarius. + Egifredus, nos testes sumus et hujus testimonia fideliter jus jurando pertulimus. + Ermemirus vicarius, qui ipsum sacramentum ordinabiliter recepi. + Guillelmus vicarius. + Indalecius. + Barone. + Geriberto. + Guillelmo Ato. + Arnaldo sayoni. + Marcucius. Nos et alii quamplurimi qui ad presens adfuimus. Gaufredus levita qui et judex. + Beis. + Borrellus gratia Dei episcopus acsi indignus. Salla ss. Raimundus archilevita +. Roderandus sacer. Gaucefredus presbiter. Sig+num Oliva saio.

Guislara presbiter exaravit ss. die et anno quod supra.

Facta hec translatio idus marcii anno Christi MCCVIII, videntibus et audientibus subscriptis testibus. + Raimundi de Cazma. + R. Ermengaudi. + Arnaldi de Serriano. + Bernardi Paschal. + Bernardi sacerdotis. + Petri Arnalli presbiteri. + Bernardus, prior S. Genesii. + Geriberti. + Guillelmus monachus. Sig+num Arnaldi presbiteri, qui hoc translatum fideliter translatavi die et anno quod supra.»

1015 juliol 6 i 7.

L'abat Dacó i els seus monjos, després d'haver edificat dues esglésies al comtat de Ribagorça, al cenobi de Lavaix, al costat de la Noguera, les fan consagrar pel bisbe Eimeric [de Ribagorça] en honor de la Santa Creu i de Sant Pere. L'abat i altres personatges les doten amb llibres i paraments litúrgics i amb diferents posses-

sions, mentre que el bisbe els concedeix els delmes i primícies.

Et ideo incarnationis Dominicae anno decimo quinto post millesimo ...Factas consecrationes pridie nonas iulii vel nonas iulii.

Barone presbyter scripsit.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del s. XI, perduda, al *Cartulari petit* de Roda d'Isàvena, doc. 10, ex A. — [C.] Còpia del s. XII, perduda, al *Cartulari* de Lavaix, ff. 56-57. — D. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 107, ff. 474-475, ex C? — E. Còpia del 1782: R. A. H., col. Abad y Lasierra, vol. 6, [*Cartulari* de Lavaix], s.f. [ff. 56-57 antics] i vol. 12, ff. 251-252, ex C.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CLXXX, cols. 1012-1013, ex B. — b. SERRANO, M.: *Notícias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, pp. 479-480, ex a.

124*

[977-1017]

Eimeric, bisbe [de Roda], consagra l'església [de Sant Vicenç] d'Esplugafreda [al comtat de Pallars].

[A.] Original perdut. — [B.] Notícia del s. XI al *Cartoral petit* de Roda, avui perdut (Cronicó de Domènec). — C. Notícia del s. XII: Biblioteca Provincial de Tarragona, ms. 26, *Diversorum Patrum sententias*, ff. 193-194 (Cronicó II d'Alaó). — D. Notícia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, pp. 271 i 739, ex B. — E. Notícia del s. XVIII: R.A.H., col. Traggia, vol. V, ex D. — F. Notícia del s. XVIII: B.C., ms. 426, *Colección diplomática de Gerri* de F. Llobet, ap. I, doc. 3, ex B.

a. PASQUAL, J.: *El antiguo obispado de Pallás*, Tremp 1785, ap. XXI, ex B. — b. VALLS-TABERNER, F.: *Una antigua relación histórica ribagorçana*, dins *Estudis Universitaris Catalans* XII (1927) 458-459, ex C. — c. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia* III. *Els comtats de Pallars i Ribagorça*, 1, Barcelona 1955, p. 18, ex D, i p. 20, ex b.

125

1018 maig 5.

Borrell, bisbe de Ribagorça, acut a consagrar l'església de Santa

Maria, Sant Climent i Sant Esteve [del Coll], a la ciutat de Roda, al comtat de Ribagorça, a prec dels esposos Ató i Xenó i de llurs fills, els quals l'han edificat. Aquests i altres personatges la doten amb ornaments i objectes litúrgics i amb terres, mentre que el bisbe li confirma els delmes i primícies.

Et ideo incarnationis Dominice anno quinquagesimo VII post Ihesum millesimo...Facta consecratione III nonas madii, annos regnante Sancioni, rege expectante.

Barone archidiaconus scripsit.

[A.] Original perdut, potser el «pergamino una vara de largo, palmo y medio de ancho» que Abad y Lasierra veié a l'arxiu de Roda. — [B.] Còpia del s. XII: Arxiu Capitular de Lleida, avui extraviat. — C. Còpia parcial del 1788: R.A.H., col. Traggia, 8, ff. 22v-23, ex A o B. — D. Còpia parcial del s. XVIII: R.A.H., col. Abad y Lasierra, XV, f. 202, ex A o B. — E. Còpia parcial del s. XVIII: B. C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, p. 740, ex A.

a. IBARRA, E.: *Documentos correspondientes al reinado de Ramiro I*, Zaragoza 1907-1913, pp. 130-133, ex B. — b. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, pp. 484-486, ex B.

Les còpies del s. XVIII diuen *quinquagesimo sexto* o *quinquagesimo VI* en comptes del *quinquagesimo VII* de les edicions, cosa que fa pensar en un error de transcripció del copista del s. XII o dels editors. L'any 1056 no pot correspondre, pels personatges que apareixen en el document, al còmput de l'encarnació sinó al de l'era hispànica i equival, per tant, al 1018.

126*

1018 octubre.

Borrell, bisbe de Ribagorça, consagra l'església de Santa Maria de Serradui, al comtat de Ribagorça, a prec del prevere Borrell, li confirma la dotació i li concedeix les primícies i les oblacions dels fidels.

[A.] Original perdut, «de tres palmos en quadro, rúbrica 39» segons Abad y Lasierra, que el s. XVIII era a l'arxiu de Roda. — [B.] Còpia de data desconeguda, vista per Huesca a l'arxiu de Roda (Cf. HUESCA, R.: *Teatro histórico de las Iglesias del reyno*

de Aragón, IX, Zaragoza 1807, pp. 57-58). — **C.** Còpia parcial del s. XVIII: R.A.H., col. Abad y Lasierra, XV, ff. 202, ex **A.** — **E.** Extracte del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, p. 740, ex **A.**

Transcripció ex **C.**

Almitas Dei Patris clementia qui es hunus in Trinitate et trinus in unitate, et in nomine Jesu Christi filii eius, et Spiritus Sancti. Ego Borrellus [...] expunxit [...] Deus et Trina maiestas ut edificarem domum in honorem Domini nostri Jesu Christi et alme Marie virginis qui est in comitatum Ripacurcensem, in villa Satarroi. Et ideo incarnationis Dominice anno XVIII° post Iesu millesimo, anno secundo regnante Sancio rex in comitatum Ripacurcensem, veniens reverentissimus Borrellus episcopus ex predicto comitatum per preces Borrello presbitero in loco venerabile ad consecrandam ecclesiam etc. Hacen diferentes sugetos las dotaciones acostumbradas y después las confirma todas el obispo Borrelo por estas palabras: Et ego Borrellus episcopus concedo ad iam dictam ecclesiam in die dedicationis eius primicias et oblationes sicut olim constitutum fuit secundum canonicam auctoritatem, sicut sanctus canon canet, decimas et primicias ad Deo sunt donandas et ad episcopum dividendas, et est manifestum ut ab hodierno die et in perpetuum ad iam dictam ecclesiam et ad servientes illius sub iussione episcoporum, habeant, teneant atque possideant etc.

Facta consecratio die dominico in mense octubrio.

127

1019 octubre 6.

L'abat Aribert de Sant Jaume [de Jocou] i el preposít Salomó de Santa Maria [de Formiguera], després d'ampliar l'església de Formiguera, pregaren l'arquebisbe Guifré de Narbona, amb el consentiment del comte Guifré [II de Cerdanya], que acudís a consagrar-la. L'arquebisbe la dedica i li confirma la dotació feta pel comte Guifré [I de Cerdanya] i el seu germà [Miró I del Conflent]. El preposít Salomó fa dedicar també l'església de Sant Martí de Riutort, a la qual el comte Guifré dóna un camp.

Dictam ecclesiam factam dedicavit II nonas octobris, anno millesimo XVIII, regnante Roberto rege.

Galindus levita...scripsit...

[**A.**] Original perdut. — [**B.**] Còpia antiga, perduda. —

[C.] Còpia de l'1 d'agost del 1244, avui perduda, feta per Pere de Marciavo, notari de l'arquebisbe Pere de Narbona, que es guardava a l'Arxiu Arquebisbal de Narbona, ex B.

a. *Histoire du Languedoc* II, ap. CLI, cols. 172-173, ex C.—

b. *Gallia Christiana* VI, París 1739, instrumenta, col. 105, ex C.

128

1019 novembre 19.

Berenguer, bisbe d'Elna, amb el consentiment del bisbe Pere de Girona, acut a consagrar l'església de Sant Martí de Vallmala o Fontanet [la Valleta], al comtat de Peralada, al suburbi del castell Toló, edificada pels monjos de Banyoles i els veïns del lloc en subjecció al monestir de Sant Esteve de Banyoles i al seu abat, Bonfill. El monjo Sunyer i el veïnat la doten amb llibres, el bisbe Berenguer amb els delmes, primícies i oblacions i altres personatges amb béns propis, alhora que és subjectada a la seu gironina tant per raó del sínode com del crisma.

In nomine sancte et individue Trinitatis anno Dominice incarnationis IXVIII, hera millesima LVI, inditione II, XIII kalendas decembris... Digesta est hec scriptura dotis die prefixo anno inserto regnante Rothberto rege anno XXI.

Joannes presbiter et monachus...scripsi...

[A.] Original perdut, que era a l'arxiu del monestir de Banyoles.

a. CANAL, J.: *España Sagrada*, 45, Madrid 1832, ap. XXVII, pp. 307-308, ex A. — b. VILLANUEVA, *Viage*, 14, ap. XXVI, pp. 317-319, ex A. — c. MONSALVATJE, *Noticias*, 21, ap. XXV, pp. 347-349, [ex a o b.]

129*

1019.

Borrell, bisbe [de Ribagorça], dedica l'església de Tella, a la vall de Puértolas, en honor de sant Vicenç, sant Pau i sant Antoni, segons consta en l'autèntica de relíquies.

A. Original, de 14'5 x 2'5 cm.: Museu Diocesà de Barbastre.

El text de l'autèntica és el següent: «Anno ab incarnatione Domini nostri Ihesu Christi XVIII post Ihesum millesimo dedicavit hanc ecclesiam/² [Bo]rrellus episcopus ad onorem Domini nostri Ihesu Christi et Sancti Vincenci martiris, Sancti Pauli, et Sancti

*Antonii, et Sancti Me-³ [...] et aliorum Sanctorum.*⁴ [B]aroni presbiter, Miro, Acto presbiter, Eneco, Sentero, Bella, Richaelles, Centulus, Galindo, Retent[...]⁵ [...] bonaigia, Aidalus, Oro, Asnero, Oriatha, Daco, Dato, cometesa Tota.»

130

1020 juny 13.

La comtessa Ermessenda i el comte Berenguer [Ramon I], junt amb el bisbe Oliba d'Osona, acuden a la ciutat de Manresa per fixar de nou les possessions i els termes de l'església de Santa Maria, destruïda anys abans pels sarraïns, prenent declaració als testimonis que recorden el contingut de l'acta de consagració i dotació feta pel bisbe Jordi d'Osona.

Actum est hoc idibus iunii, anno Domini vigesimo post millesimum et vigesimo quinto regni Roberti regis.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del 1346: Arxiu Històric de la ciutat de Manresa, *Llibre de privilegis* I, ff. 80-84. — C. Còpia del s. XVIII: A.E.V., vol. 963, plec solt.

a. CORBERA, E.: *Cataluña ilustrada*, Nàpols 1678, pp. 416-417 (incompleta). — b. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CXCI, cols. 1031-1034, ex *arch. eccl. Ausonensis* (?).

131

1021.

El bisbe Borrell de Ribagorça acut a consagrar l'església de Sant Martí, situada al comtat de Ribagorça, al castell de Montanyana, a prec del prevere Baró, de Marquès i de Company, els quals la donen al monestir de Santa Maria d'Alaó i al seu abat Àlvar, com ho fa també i ho confirma el comte Ramon [IV de Pallars Jussà]. L'església rep donacions de molts fidels.

Et ideo incarnationis Dominice anno hera millesima LVIII, anno regnante Raimundo comite.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: R.A.H., *Cartulari d'Alaó*, ff. 107v - 109.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, pp. 489-491, ex B.

132*

1022 octubre 5.

L'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes Oliba d'Osona, Esteve d'Agde i Esteve d'Autun, en nom del bisbe Pere de Girona, acuden a la consagració de la nova església de Sant Pere de Rodes i, amb el consentiment dels comtes Hug [I d'Empúries], Guifré [II de Cerdanya] i Guillem [I de Besalú] i de la comtessa Ermessenda [de Barcelona], excomuniquen els usurpadors dels béns del cenobi. Això consta en una lletra tramesa per l'abat Pere [de Sant Pere de Rodes] al papa Benet [VIII].

Anno millesimo vigesimo secundo incarnationis Domini nostri Iesu Christi, indictione quinta, tertio nonas octobris.

[A.] Original perdut, vist potser per Marca al monestir de Sant Pere de Rodes. — B. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 107, ff. 448-449v.

- a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CXCIV, cols. 1034-1035. —
- b. SAENZ DE AGUIRRE, J.: *Collectio maxima Conciliorum omnium Hispaniae et novi orbis*, Roma 1753-1755, IV, pp. 390-391, [ex a] —
- c. MANSI, J.: *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, Florència-París 1759-1798, XIX, cols. 407-410, [ex a.] —
- d. TEJADA, J.: *Colección de cánones y de todos los concilios de la Iglesia de España y de América*, Madrid 1859, III, pp. 78-79, [ex a.]

133

1022 octubre 14.

L'arquebisbe Guifré de Narbona i el bisbe Oliba d'Osona, acompanyats de l'ardiaca Idalguer d'Elna, del comte Guifré de Cerdanya i d'innombrables fidels, clergues i laics, acuden a dedicar l'església de Sant Pau del Pi, a la vall del Conflent, amb el consentiment del bisbe Berenguer d'Elna, absent per pelegrinatge. Els bisbes predits li confirmen el terme parroquial, amb els delmes, primícies i oblacions dels seus fidels.

Anno Dominice incarnationis vigesimo secundo super millesimum, era millesima sexagesima, inditione quarta, pridie idus octumbris,... Donata vero a nobis est prefata ecclesia huius dotis titulo anno vigesimo tertio regni regis Roberti.

Salomon sacer et iudex scripsit...

[A.] Original perdut, que segons Villanueva a principis del s. XIX encara era a l'arxiu del monestir de Camprodon. — B. Còpia del 1545: A.C.A., monacals d'Hisenda, vol. 840, ff. 52-53. — C. Còpies del 1606 i 1607: Arxius dels Pirineus Orientals, de Perpinyà, «Procès sur les pasquiers de Py». — D. Còpia de principis del s. XIX: R.A.H., col. Villanueva, vol. 5, f. 143, ex A.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 6, ap. XXIV, pp. 289-290, ex A. — b. ALART, B.: *Cartulaire roussillonnais*, Perpinyà 1880, doc. XXV, pp. 41-42, ex C. — c. MONSALVATJE, *Noticias*, 6, ap. IX, pp. 26-27, i 23, ap. XXXI, pp. 422-423, [ex a.]

134

1023 gener 17.

Oliba, bisbe [d'Osona], consagra l'església de Santa Maria de la Pinya [a la vall d'En Bas], amb el consentiment del bisbe Pere [de Girona]. Aquest li concedeix els delmes, primícies i oblacions, així com tot allò que els fidels donin a l'esmentada església i als monjos de Santa Maria [de Ripoll].

Anno incarnationi Domini nostri Jesu Christi millesimo XXmo II°, indicione X^a...XVI kalendas februarii, anno XXVI regnante Roberto rege.

Fruia sacerdos...scripsi...

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del s. XII, potser a l'arxiu del monestir de Ripoll fins el 1835. — C. Còpia de principis del s. XIX: A.E.V., vol. 2061, *Papers d'història* de R. d'Olzinelles, plec IV, p. 127, [ex B?].

a. MERINO, A.- CANAL, J.: *España Sagrada*, 44, Madrid 1819, p. XIII, ex B. — b. MONSALVATJE, *Noticias*, 5, ap. XV, p. 62, [ex a].

135

1023 abril 8.

Deodat, bisbe de Barcelona, a precs del canonge Guislabert, fill del vescomte Udaldar, que ha construït l'església de Sant Cugat del Camí [o del Rec] al lloc on el sant sofí martiri i que l'ha donada a la catedral barcelonina, la hi cedeix mentre visqui i la dota amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels que s'assenyalen.

Actum est hoc VI iduum aprilis anno siquidem Dominice incarnationis LXXIII et regni Roberti regis XXVII.

Sig+num Poncius cognomento Bonifilii, clerici et iudicis,...scripsit...

[A.] Original perdut. — B. Còpia de principis del s. XIII: Arxiu Capitular de Barcelona, *Liber antiquitatum* I, doc. 47, f. 25.

a. CAMPILLO, A.: *Disquisitio methodi consignandi annos aerae Christianae*, Barcelona 1766, tit. XII, pp 31-34, ex B. — b. MAS, J.: *Notes històriques del bisbat de Barcelona*, Barcelona 1906-1921, vol. 13, ap. XVI, pp. 240-243, ex B. — c. PUIG, S.: *Episcopologio de la Sede Barcinonense*, Barcelona 1929, ap. XXXVIII, pp. 379-380, ex B.

Cal atribuir a un error del copista el fet que en la datació consti la xifra LXXIII en comptes de MXXIII, la qual correspon a l'any indicat del rei Robert.

136

1023 novembre.

Borrell, bisbe de Ribagorça, a precés de l'abat Galí d'Ovarra i dels seus monjos, acut a consagrar, acompanyat del clergat i del poble, l'església de Santa Maria de Nocelles, que havia estat violada i destruïda pels sarraïns. L'abat i els monjos la doten amb terres, ornaments i llibres litúrgics, mentre que altres personatges ho fan amb espècies, terres i els oratoris de Sant Martí de Vilanova, Sant Miquel de Terroco i Sant Sadurní de Castellazo, així com amb llurs delmes, primícies, defuncions i oblacions; ho confirma tot el bisbe.

Era M^a LX^a I, regnante Sanctione rege, prolis Garsie...Facta est hec consecratio in mense novembrio, die V^a feria, anno nono decimo regni Sancionis regis, prolis Garsie.

Enneco presbiter...scripsit...

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: Archivo Histórico Nacional, de Madrid, fons d'Ovarra, carp. 691, núm. 4. — C. Còpia del s. XVIII: R.A.H., col. Abad y Lasierra, vol. 12, ff. 269-270. — D. Còpia del s. XVIII: R.A.H., col. Traggia, vol. 12, f. 172.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, pp. 487-488, ex B. — b. MARTIN DUQUE, A. J.: *Colección diplomática de Obarra (siglos XI-XIII)*, Zaragoza 1965, núm. 102, pp. 90-93, ex B.

137*

1024.

Ermengol, bisbe d'Urgell, consagra l'església de Santa Maria [i Sant Julià de Coaner] i hi diposita relíquies de molts sants, segons consta en l'autèntica de relíquies.

Anno ab incarnatione Domini nostri Jesucristi XXmo IIIto post millesimo.

A. Original, de 22 x 4'5 cm.: Rectoria de la colònia Valls de Torroella.

a. BARAUT, C.: *Set actes més de consagracions d'esglésies del bisbat d'Urgell (segles IX-XII)*, dins *Urgellia* II (1979) 481-488, ap. 2.

138

1025 febrer 7.

Oliba, bisbe d'Osona, consagra l'església de Sant Martí d'Ogassa a prec de Joan Oriol i de la seva muller Adelaida, germana del bisbe, als quals pertany l'alou on hi ha l'església, que ha estat refeta, car la dedicada pel bisbe Arnulf era vil. Oliba li concedeix i confirma tot allò amb què el seu predecessor l'havia dotada, és a dir, la parròquia amb les seves vil·les i els delmes, primícies i oblacions dels fidels, tot obligant el clergue que en tingui cura a acudir al sínode de la seu osonenca i a satisfer la cera per valor d'un diner major. Els esposos predits li ho confirmen i alhora li donen cases, horts, farraginars, diferents delmes i els ous de Pasqua.

Anno incarnationis Domini nostri Mº XXº IIII, regni vero Roberti regis XXVII, VII idus februarii... Actum in cenobio Sancte Marie Rivipollentis V idus februarii.

Joannes monachus vel sacer...scripsit...

[**A.**] Original perdut. — **B.** Còpia del s. XII: A.C.A., perg. Berenguer Ramon I, núm. 43 dupl. (abans arm. Sant Joan de les Abadesses, sac A, núm. 125). — **C.** Còpia del s. XIII, signada per Guillem Fornells, escrivà de Camprodon: A.C.A., perg. Berenguer Ramon I, núm. 43 (abans arm. Sant Joan de les Abadesses, sac A, núm. 123). — **D.** Còpia del 1272, escrita per Pere de Caselles i autoritzada per Guillem Noguera: A.C.A., perg. Berenguer Ramon I, núm. 43 tripl. (abans arm. Sant Joan de les Abadesses, sac A, núm. 124).

a. MONSALVATJE, *Noticias*, 15, doc. MMCLXXVII, pp. 249-251, ex **C**.

139

1025 maig 16.

Berenguer, bisbe d'Elna, acut al comtat del Rosselló, al suburbi d'Elna, a la vil·la de Perpinyà, per consagrar-hi l'església de Sant Joan Baptista que han edificat una colla de prohoms. El bisbe li confirma el terme parroquial, amb els seus delmes i oblacions, i l'espai cementirial entorn de l'església, alhora que la subjecta a la catedral elnense amb un diner anual.

Sub die incarnationis Domini nostri Jesu Christi anno XXV post millesimo, indictione quinta... Facta est autem consecratio ecclesie Sancti Iohannis XVII kalendas iunii anno XXIX regnante Roberto rex, temporibus domni Berengarii episcopi.

Gaucelinus presbyter...scripsit...

[**A.**] Original perdut, potser el document de l'arxiu de la catedral d'Elna publicat per Baluze. — **B.** Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 117, f. 24. — **C.** Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 238, f. 33.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CXCIX, col. 1040. — **b.** MONSALVATJE, *Noticias*, 23, ap. XIX, pp. 391-392, ex **a.** — **c.** PONSICH, P.: *Saint-Jean-le-Vieux de Perpignan*, dins *Études Roussillounaises* 2-3-4 (1953) 105-136, ap. I, ex **a.**

140

1025 juny 26.

El bisbe Oliba d'Osona i el bisbe Guifré [de Besalú] concorren a la dedicació de l'església de Sant Bartomeu del castell de Llaés, després que ha estat renovada la que consagrà el bisbe Ató, predecessor d'Oliba. Els dos bisbes consagrants li confirmen la dotació feta per Ató, és a dir, els delmes, primícies i oblacions dels fidels que habiten dins el terme parroquial, i la subjecten al cenobi de Sant Joan [de les Abadesses]. La cerimònia de la consagració havia tingut lloc el 28 de gener del mateix any.

Anno incarna[tion]is Domini nostri millesimo XXmo Vto, die quinto calendarum febroariarum...

Scriptum in cenobio sanctę Rivipollentis Marię per manus Ellemari

ad vicem Arnalli predicti presulis Oliuç notarii, anno dedicationis eiusdem ecclesię sub era millesima sexagesima tertia, inditione octava, sexto kalendarum iuliarum die.

A. Original, de 21 x 57'5 cm.: A.C.A., perg. Berenguer Ramon I, núm. 51 (abans arm. Sant Joan de les Abadesses, sac A, núm. 127).

a. MONSALVATJE, *Noticias*, 15, núm. MMCLXXVIII, pp. 252-253, i 20, II, ap. VII, pp. 116-117, [ex A].

141

1029 desembre 17.

Pere, bisbe de Girona, acut a consagrar l'església de Sant Silvestre, al lloc dit vil·lar Renoall o vil·la Mala [Vallmala, la Valleta], al comtat de Perelada, edificada pel prevere Duran i els habitants del lloc. Diferents personatges doten l'església i alhora el bisbe fixa les trenta passes del cementiri, li concedeix els delmes, primícies i oblacions dels fidels del terme parroquial i estableix el rèdit anual que ha de pagar a la seu gironina.

[A.] Original perdut, potser el document «acomodatum per Guanteres cultorem Sancti Sylvestri». — **B.** Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 234, ff. 217v-218v, ex A?

In nomine sante et individue Trinitatis. Anno Dominice incarnationis Christi millessimo viscessimo nono, [...] tricesima septima, sexto decimo kalendas januarii, feria quarta, veniens vir reverendissimus dominus Petrus episcopus sedis Gerundę [...] episcopus ad sacrandum ecclesiam in honore Sancti Sylvestri confessoris, in locum quem dicunt vilare Renoalli vel villam Mala, in comitatu Petrelatense, quam edificaverunt Durandus presbiter, et Apericus, et Securus, et Salomon, atque Gommar et aliorum plurimorum bonorum hominum. Congruit devotio cunctorum fidelium ut ad celestem patriam toto desiderio anelant, quatenus sanctis monitis merendo sanctis celestium bonorum potiantur effectibus, hunc igitur secuti sunt more ab exordio sancte Ecclesie religiosi sanctique viri, qui in ipsa ecclesia sunt educati piis operiis insudare et ipsam ecclesiam enutrire et augmentare satagerunt. Horum itaque formam sequentes oportet nos ad celestem patriam inspicere et caduca instruantes ad sublimia manentia toto visu ardere valeamus atque episcopus ordinavit ad eam besilicam Sancti Sylvestri, ut de foris totum in circuitu symiterium de ipsa ecclesia fuisset, id est, ad mensuram de homine, qui optum passum faciet tenente uno pede in terra extendat ambas

cambas cum alio pede quantum passus potuerit et sic ad plus minimum triginta passus. Affrontat itaque ista terra qui dicitur symiterium: de oriente in terra de Guillermo Tedmar, et de meridie cum triginta [...] Petri, et de occiduo ultra ipsum tovilum in terra de Stephano clerico, et circii supra ipsum torrentem in terra de domino Deo et Sancto Stephano de Bellneonis. Denique in Dei nomine ego Odo et Arid donamus ad dedicationem in remedium animarum nostrarum decimas et primitias de terra que est ante casas de Terrerol. Et ego Quintella et uxor mea donamus unam quartadam de vinea in valle Clarani. Et ego Petrus et uxor mea Virgilia sebtadam unam de vinea ad ipsum Matet. Et ego Orletus sebtandam unam de terra culta ad ipsum rivum de Clarano vel in ipso mulino de Masot. Et ego Oriol et uxor mea unam casam cum sex dexteris de terra vilare Renoalli. Et ego Assemar et uxor mea Chillio sextandam unam de vinea ad ipsa longaria mea, videlicet ratione et dum vixerit Fatius presbiter teneat prescripta alodia sine blandimento de ullo vicario vel de ulla seculari potestate, post obitum suum similiter tenant ipsi clerici de predicta ecclesia Sancti Sylvestri et alii qui eam decantaverint usque in finem seculi. Et ego Durandus Vives et frater meus Asemarius facimus dedicare predictam ecclesiam Sancti Sylvestri pro amore Dei et Sancti Sepulchri et propter remedium animarum nostrarum. Quapropter ego Petrus gratia Dei episcopus [...] ipsam ecclesiam [...], id est, decimas et primitias et oblationes fidelium de ipso vilare quod nuncupatur vila Renoalli cum finibus et terminibus earum, et vilare de Clarano cum finibus et terminibus suis, et villare de Clerzellis, et super totum ipsis mansionibus de Semario Eldevingio cum finibus et terminibus. Et hec sunt termina de predicta ecclesia Sancti Sylvestri: de oriente in turre de Latrone, et inde usque ad ripam maris; de meridie ad ipsam paradam de Durando, et pervadit usque ad ipsam gardiam, et ad ipsum campum de Petrelata, et usque ad collum de Terrerol, et ipsam crucem de Madrens, et pervadit ad casal de Pedrim, et per combam de Lauro; de occiduo ad montem Perdut, vel ad ipsas Lluenarias, et vadit per pugium Hermal usque ad Petram Malam et ad pugium Rotundum, et usque Bausell adque in rivo; de circii ad ipsum Cher vel ad ipsos Clavaminis, et ad ipsa Farela, et inde usque ad pugium Orossum. Ideo ego Petrus episcopus dono ad presbiteros prescriptę ecclesie de hiis omnibus decimas et primitias, constituens ut nulli in postmodum hanc donationem violari licet, sed cum omnibus suis

directis inconcussa et inviolata permaneat. Redditum vero Sante Marie sedis Gerundę est annuatim duas carnes de cunills per sinodum, et crecimam acceptationis.

Digesta est autem hec scriptura dotis sexto decimo kalendas januarii, anno tricessimo quinto regni regis Roberti.

+ *Petrus episcopus Gerundensis, qui hec laudo et firmo. + Pontius cabiscolus diócesis de presbiter quod dicitur Pebrel. Adaulfus presbiter. Hyeronimus presbiter. Benucius presbiter. [...] presbiter. Arnustus archidiaconus. Guitardus archidiaconus. Bonushomo presbiter. Gommar.*

Adalbertus presbiter, qui hanc dotem scripsi [...] die et anno quo supra.

1. Espai en blanc, en la còpia.

142

1031 desembre 22.

Berenguer, bisbe d'Elna, acut al comtat del Rosselló, al suburbi d'Elna, a la vall del Conflent, a la vil·la de Fullà, per a consagrar-hi l'església de Santa Eulàlia, edificada pels habitants del lloc. Aquests la doten amb l'espai cementiri de trenta passes i amb altres peces de terra, alhora que el bisbe li assenyala el terme parroquial i li fixa el cens que haurà de satisfer en ocasió dels dos sínodes anuals.

Sub incarnationis Domini nostri Jesu Christi anno tricesimo primo post millesimo, indictione decima...Facta ista donatione undecimo chalendas januar[ii], anno decimo rege expectante.

Pons hoc homo laycus...scripsit...

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia moderna en paper, vista per Brutails a la sagristia de l'església de Fullà.

a. BRUTAILS, J.A.: *Notes sur l'art religieux du Roussillon*, dins *Bulletin archéologique du Comité des travaux historiques et scientifiques* (1892) 536-552, ex B. — b. BRUTAILS, J.A.: *Notes sobre l'art religiós en el Rosselló*, Barcelona 1901, pp. 55-56, ex B. — c. MONSALVATJE, *Noticias*, 24, ap. X, pp. 321-323, [ex b].

143

1032 gener 15.

Els bisbes Oliba d'Osona, Berenguer d'Elna, Guadall de Barce-

lona, Guifré de Carcassona i Ameli d'Albi consagren l'església del monestir de Santa Maria de Ripoll, en presència dels comtes Guifré [de Cerdanya] i Guillem [de Besalú] i d'una gernació d'eclesiàstics i laics de totes les condicions. Els bisbes i els comtes predits renoven i confirmen la dotació i els privilegis del monestir, així com el dret de jutjar dins els seus termes.

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi MXXXII, aera millesima LXX, indictione XV, XVIII kalendarum febroariarum, anno primo quo post decessum venerabilis memoriae Roddeberti regis francorum suscepit regni gubernacula filius eius Henricus.

Scriptum per manum Isarni ad vicem Arnalli, Olivae pontificis notarii.

[A.] Original?, perdut el 1835, que era a l'arxiu del monestir de Ripoll. — [B.] Còpia coetània?, perduda el 1811-1812, que era a l'arxiu del monestir de Montserrat. — [C.] Còpia del s. XIII, perduda, al *Cartulari antic* de Ripoll, f. 17v. — D. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 107, ff. 187v-189, ex A. — E. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 107, ff. 295v-296v, ex C.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCVIII, cols. 1050-1052, ex A. — b. SÁENZ DE AGUIRRE, J.: *Collectio maxima Conciliorum omnium Hispaniae et novi orbis*, Roma 1753-1755, vol. IV, pp. 397-398, ex a. — c. MANSI, J.: *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, Florència-París 1759-1798, vol. XIX, cols. 564-566, ex a. — d. TEJADA, J.: *Colección de cánones*, Madrid 1859, vol. III, pp. 85-87, ex a. — e. PELLICER, J. M.^a: *Santa María del monasterio de Ripoll*, Girona 1872, ap. V, pp. 148-150, i Mataró 1888, pp. 335-339, només en la versió castellana.

144*

1035 juny 23.

L'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes Arnau de Tolosa, Pere de Girona, Bernat de Comenge, Guifré de Carcassona i Oliba de Vic, reunits amb motiu de la consagració de les capelles de l'església de Sant Miquel de Cuixà, confirmen al monestir la possessió de l'església de Santa Maria de Tramesaigües.

Datum in coenobio praenominato anno incarnationis Dominicae MXXXV, aera MLXXIII, indictione III, sub die nono kalendas iulii, anno V Ainrici regis.

Scriptum per manus Radulfi presbyteri ad vice Arnaldi, Olibae pontificis notarii,...

[A.] Original? perdut, que el s. XVII era a l'Arxiu Capitular de Sant Esteve de Tolosa (cf. CATEL, G.: *Mémoires de l'histoire du Languedoc*, Toulouse 1633, p. 863). — [B.] Còpia? de data incerta, que el s. XVII era a l'Arxiu *Balbanensi*.

a. MABILLON, J.: *De re diplomatica libri sex*, París 1681, doc. CCIV, pp. 635-636 (incomplet), ex B. — b. MANSI, J.: *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*, Florència-Venècia 1759-1798, vol. XIX, cols. 573-576, ex a.

145

1035 setembre 21.

L'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes Ermengol [d'Urgell] i Guifré de Carcassona concorren al cenobi de Sant Pere de Frontanya [la Portella] per consagrar-hi el bisbe Guislabert de Barcelona i l'església, aquesta en honor de sant Pere, sant Joan Baptista i sant Martí. Pròcers i fidels la doten amb béns de llur propietat i els bisbes li confirmen la dotació que li fan els constructors, és a dir, Guifré, la seva mare Doda i la seva muller Ermetruit. El bisbe Ermengol hi funda una confraria, els privilegis de la qual són aprovats i augmentats pel concili reunit a Narbona.

Anno incarnationis Domini XXXV post millesimum, era MLXXIII, indictione III, epacta XX, XI kalendas octobris, anno V regni Aienrici regis.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del s. XII, avui perduda, feta pel notari Bonfill, que era a l'arxiu del monestir de la Portella. — C. Còpia del s. XII, feta pel notari Ramon: Arxiu Diocesà de Solsona, fons de la Portella, cal. 24. — [D.] Còpia del s. XVIII, perduda, feta per J. Caresmar, ex B. — E. Còpia del s. XIX: R.A.H., col. Villanueva, vol. 5, ff. 163-165 i 166-167, ex B.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 8, ap. XXIII, pp. 258-263, ex B. — b. SANTAMARIA, J.: *Memòries del monestir de Sant Pere de la Portella i de tot el seu abadiat i baronia*, Solsona 1935, ap. IX, pp. 10-12, ex D. — c. COSTA, D.: *Memorias de la ciudad de Solsona y su Iglesia*, Barcelona 1959, II, pp. 723-725, ex D. — d. BA-RAUT, *Les actes*, ap. 44, pp. 110-113, ex C.

[1027-1035]

Arnulf, bisbe de Ribagorça, acut a la ciutat de Roda per consagrar l'església de la seu de Sant Vicenç i Sant Valeri, a prec dels habitants del lloc. La dota amb ornaments, objectes litúrgics i unes vinyes i li confirma les donacions que havia rebut dels comtes Bernat [Ramon] i Garsenda, Unifred i Major, alhora que nombrosos personatges li fan també donacions. Ell mateix li concedeix les primícies i oblacions dels fidels.

[A.] Original perdut, descrit per Abad y Lasierra com «un pergamino viejo y cansado como tres palmos de largo y dos de ancho», amb la rúbrica P.N. 4 de l'arxiu de Roda d'Isàvena. — B. Còpia del 1772: R.A.H., col. Abad y Lasierra, XV, ff. 167-170, ex A. — C. Còpia del 1772: R.A.H., col. Abad y Lasierra, XV, ff. 195-198, ex A. — D. Còpia parcial, en facsímil, del 1772: R.A.H., col. Abad y Lasierra, XXI, f. 107, ex A. — E. Còpia parcial del 1788: R.A.H., col. Traggia, 8, f. 22, ex A. — F. Còpia parcial del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, pp. 318-320, ex A.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 15, ap. LI, pp. 306-307, ex A (parcial).

Com que el bisbe Arnulf inicià el seu pontificat el 1027 i el rei Sanç morí el 1035, cal fixar aquesta acta entre ambdues dates. En els espais en blanc del pergami foren afegides altres donacions en diferents èpoques, segons constata ja Abad y Lasierra: «La letra en que está escrito el cuerpo de la escritura es antigua, informe y franco-gótica; pero en los intermedios que dejavan para llenarlos con otras dotaciones introdujeron multitud de letras y datas en diversos tiempos» (Cf. B, f. 170v).

Transcripció ex B.

Almitas Dei Patris clemencia qui es unus in trinitae et trinus in unitate, et in nomine Jesu Christi Filii Dei in secula seculorum. Veniens reverentissimus Arnulfus episcopus ex comitatu Ripacurzense per preces domno Miro senior, et Onifredi, et Altemiro, et ceterorum bonorum ominum de Rota, tam clericis quam et laicis, et ideo incarnationis Dominice annos rennate Sancius rex et filiis sui et matre Regina et domna Magor comittissa in loco venerabile ad consecranda ecclesia sede Sancti Vincencii et Sancti Valerii episcopi in civitate Rota que perfacta quam supra scripta sunt pro

amore Dei et remissionem peccatorum suorum et per desiderium celestis patrie ad cuius dedicacione et devotissimi populi hac catholica religione concurrentes devotionis sue vel parentum decessorum facimus absolvendum ad ethereo ultimum consequi valeant, et cum sanctis in celestis regione coruscent. Ego Arnulfus episcopus dono in ornamentis ecclesie Sancti Valerii episcopi et Sancti Vincencii archilevite qui sunt fundati in civitate Rota I dosele constantinatum, et unum palleo cum auro factum, et unum bancale palleum, et II cortinas, et II superaltares lineos obtimos, et I dalmatica sirica, et I camiso de tirez, et I calice de argento desuperaurato, et VI chor-tinas, et III mapiles, et III tapites. Ego Bernardus chomet et Garsendes chomitessa sicut mittimus in domum Sancti Vincencii I karpum in Ibuni, de orientem Pinna, et de occidentem rio et hunas molas cum ipsa insula, de orientem Isavana, et de occidentem ipse chomes, et alia insula ad ipsum sischare de orientem Isavana, de occidentem viam, et I vineam tras ipsum kastellum de orientem vineam de Sancto Vincencio, de occidentem rio. Et ego Hunufredus chomes sic mito I campo in Ibuni ad ipsa petra ficta de orientem padule et de occidentem rialvo. Et ego [chomitessa] Maiore si meto in sancto Vincencio I vineam in sexto de orientem chamena et de occidentem banco, et II terras ad Sancto Petro in illa ripera et de orientem via et de occidente rio, et alia terra in illa pechera de orientem ipsum villare et de occidente stirpe. Ego Richels mitto in domum Sancti Vincencii pro anima mea uno campo in ipso collo de Pina rotundo de oriente ipsa hereditate et de occidente comitale per fundus strata pulvica, et ipsum palacidum cum ecclesia Sancti Mar-cialis, et ipsum alodium quod ad ipsum palacium pertinet. Ego Arnolfus episcopus hec omnia dono ut a diem iudicii ad tremenda Maiestatis mercis michi exinde ad crescat, quia qui bene ministrat gradum sibi bonum acquirit eceq. L visitans suam animam in domum Sancti Vincencii vel ad ipsa chanonicha propter remedium anime suem et est ipsa vinea in radicero et de ipso torqualio rio ipsa quarta parte + Lorentus + magni filio Oriolum. Ego Miraveles qui sum memoria plena tradita ad Sancto Vincencio mitto I terra et I vinea in Lastonosa circumdatas et terminatas ab integro testes Miro Gisipal et Adalmandus. Ego Imitira tradita ad Sancto Vincencio mitto I terra ad ipso chollo de occidente strata et de oriente Galindo presbiter. Et I vinea subtus Sancto Vincencio et de oriente et de occidentem adfronta in Sancto Vincencio sic mito ab integro et

media kasa cum sua superposita Miro Gisipal et Adalmandus testes sunt. Et ego Gesepaldus micto pro anima mea in Sancti Vincencii duas terras, illa I ad ipsas chomas de orientem terra Sancto Vincencio, de occidentem viam, illa alia in Ibuni ad ipsa perella. Et ego Patria I terra in Ibuni et de Sancto Vincio I terra ad fontechaletem pro anima de Ramio, I terra subtus villare de fontekalentem pro anima de Hanzo, I champo in Ibuni pro anima de Endischulum, I terra ad ipsa chalamella pro anima de Endischulum, I terra ad ipsos confosos in ipsum villare de Enechone ad ipsa chalamella, I terra ad pocurumellum, I terra pro anima de Sanci vestum, I terra ad ipsum Palgerum, et II terras de Sancto Vincencio in illum mediano de Lastonosa, et I kampo ad Sancto Martino, et II terras ad illos sechalaras de occidentem stirpe, de orientem terra de Mecha pro anima de Avarno, I ortum ad ipsum Gradum pro anima de Atilane, I vinea ad ipsum Gradum pro anima de Babila, I terra subtus [...], I terra pro anima de [...], I terra pro anima de Ichilane, I terra in Ibuni pro anima de Sungero et de Ubirana, I terra super illa chorbam et vinea in Sectum pro anima de Ansalone, I vinea in rio de Cechero pro anima de Rechesendum, I vineam pro anima de Oria, I vinea in Sectum ad illas planas de Sancto Stephanum, I vinea pro anima de Galindo, I terra ad ipsos channamares et alia vinea ad Sol[imira] pro anima de Chintilo, I sorte de vinea ad spelluncham lovercha pro anima de Gallendo, I sorte de vinea in Sectum pro anima de Ramio, I sortem de vinea ad rium Zolum. Ego Bageldes qui sum tradita in Sancto Vincencio micto I vineam in illo opacho pro anima de Bradira I terra ad ipsum petrare et alia terra ad Sancto Vincencio ad ipsa viam de illo puzo, pro anima de Galindone sacristano I sorte de vinea ad illa ripera et I terra in Choscolgola de orientem et de occidentem Galindo magister. Ego Enguinelles de Aspes sic micto media vinea in Sancti Vincencii ad illas planas de Sancti Stefani. Bonuifilgon aponens Desdulamata sic micto una terra ad illa torre, et Senterus una terra pro anima de Oria ad Riusichum, et Requisendus una terra ad illum villare de Lodequero. In Dei nomine ego Altemir Ato et Richolfo fratre meus et Altemir Oriolf sic mitimus propter remedium animas nostras in domo Sancti Vincencii terras et vineas, et est illa una terra de Altemir Oriolf ad Choculgola de oriente torrente et de occidente Ato Bardina, pro anima de Riolf I terra ad illa via de illo puzo de oriente Eneco robus et de occidente strata et I media vinea in Setu

de oriente strata et de occidente Oriolus, et Altemir Ato I vinea in Lantonosa et Altemir mando scribere; et ego Gugolmus presbiter sic micto in Sancti Vincencii I terra illa solana qui fuit de Radulfo pro anima de Altemiro presbitero de oriente ereditate et de occidente stirpe. Et ego Ichila sic mito I terra ad illum rium de Abundali de oriente terra de Altemir Ato et de occidente via. Et ego Matrona sic mito I terra ad illum riu de Abundali de oriente riu Discas, de occidente strata pulvica. Et Dacho Asneri I vinea ad Sancti Martini de oriente Miro Gisipal et de occidente Bitales fila Ramio, et I terra ad illos confosos latus Ato Senter. In Dei nomine ego Ennego Arivopetroso et uxor mea Ermessindis donamus Sancto Vincencio propter remedium animarum nostrarum omnem decimationem de tota hereditate quam tenemus [...] et universis que sunt vel erunt in potestate nostra, ea ratione ut nos et filii nostri post nos semper omnem decimationem Sancto Vincencio fideliter persolvamus et post mortem meam corpus meum cum omni mea parte ad Sanctum Vincencium adducant, similiter et corpus uxoris meę iam dictae et filiorum nostrorum cum omni sua parte, et si ego aut uxor mea vel filii mei ex altera uxore aut filii nostri ex ista aut ullus alius homo vel femina contra hanc donationem venerit ad inrumpendum nisi hoc valeat vindicare sed componat in duplo cum omni integritate et in antea ista donatio firma et stabilis permaneat omni tempore. Facta carta donationis anno V regnanta Santio rege, filio Ranimiri regis, VII idus aprilis. Sig+num Ennego et Sig+num Ermessindis, qui istam cartam donationis fecimus, firmavimus et testes firmare rogamus. Seniofredus presbiter. Mir Altemir. Mir Gisbert. Remon filii eius. Salomon episcopus scriptor ss. Ego Cheno filia Arnar mitto una vinea in domum Sancti Vincencii pro anima mea qui est in Solimira de oriente Eneco et Galindo et Baron et Miro, de occidente Eneco Bradila et Iualin Bradila. Ego Arnulphus dono Sancto Vincencio duas vineas, unam ad ipsa corba et alia subtus Sanctum Vincencium, ea ratione ut ego teneam in vita mea et post mortem meam remaneat ad Sanctum Vincencium, si quis autem hoc disrumpere voluerit anathema sit. Arnulfus hacsi indignus presul libenter scripsit et sua signa propria manu voluntarie firmavit.ss. Ego Atto de illo Miro mitto in Sancto Vincencio propter remedium anime mee omni mea hereditate que habeo in Rota in terris et vineis et ortis et cannamares et mansiones. Ego Guimur mitto propter remedium anime mee in domum Sancti Vincencii una vinea in sectum de

oriente Galinramii, de occiduo Galin Centol, et medio Cannamar ad Rigo Albo de oriente Petrus presbiter, de occiduo Maria, et una terra in Ribuni de oriente Garcia, de occidente vinas Galindo, et medietate de uno orto ad illa etal de oriente penna, et una terra in Herheto et alia vinea in secto quod tenet uxor mea propter dotaria de oriente vinea Sancti Vincencii, de occiduo via, post obitu suo remaneat Sancto Vincencio. Ego Arnolfus episcopus ad iam supradicta ecclesia in die dedicacionis ad primicias et oblaciones sic olim constitum fuit secundum canonicam auctoritatem sicut Sanctus Damianus canet: decimas et primicias ad Deo sunt donandas et ad episcopum dividendas. Et est manifestum quod hodierno die et tempore ad iam dicta ecclesia et ab episcoporum illorum et servientes illius abeant, teneant adque possideant etsi quis contra hanc dote vel donatione venerit ad inrumpendum minime scindatum et sciat set anethematum ignodtum et hanc dote inconvulsa permaneat in posterum, et qui hoc offerenciam dederit pro animabus suis dimittat illis Deus omnia peccata suam preterita, presentia atque futura, et per hoc sanctum sacrificium super illum sanctum altario consecrati fuerint pariter eterna redemptione participant cum in die iudicii digni audituri sint: venite benedicti Patris mei, percipite regnum in secula seculorum amen.

Facta hac dote XV kalendas [...] Christo regnante, Santio rex.

S+ Arnulfo episcopo qui hanc dotem rogavit scribere, testes firmare et sua signa facere. S+ Barone arquipresbitero. S+ Miro Giscafredo. S+ Onifredo Ginafrego. S+ Altomiro Acto.

Galindo presbiter rogitus scripsit.

147*

[1037] octubre 29.

Amb motiu de la dedicació de l'església de Sant Pere de Llobera [de Solsonès, al bisbat d'Urgel], nombrosos fidels li fan donacions, especialment de terres.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIV, incompleta: Arxiu Diocesà de Solsona, ms. 18 [Capbreu de Llobera], f. 16.

La data és fixada pel mateix ms. 18, f. 1: «La deicació de la esglea de Lobera del visbat d'Urgel fo feita ho consagrada *quarto kalendas novembris anni septimi regni regnante Henrico rege.*»

[H]oc est scriptura vera vel verbum testium de donacione que

facta fuit ad ipsam dedicacionem Sancti Petri Lobaria IIII kalendas novembris. In primis dedit domno Bonefilii Sancii simul cum coniuge sua Amaltrudis pecias II de terras in apendio de castrum Lobaria et est ipsa I pecia de terra ad ipsas fontes de Lobaria et ipsa alia pecia de terra est subtus ipsa vila que dicunt de Ermeriga. Et dedit ipsas terras cum earum affrontaciones ab integre. Et dedit Guilelmo [...]¹ ad Sancti Petri pecia I de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur Cercho Escurischado. Et Bernardo Guanser dedit ad Sancti Petri solidas VI de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur ad ipsa Guardia de Coma Juncossa. Et Gilelmo Trasalido dedit ad Sancti Petri junctas II de terra cum suas afrontaciones in locum que dicitur Choma Juncosa. Et Oromir Mereilo dedit ad Sancti Petri solidadas V de terras cum suas afrontaciones in locum que dicitur ad ipso prad que dicunt de Belo vel ad ipsa Choma que dicunt de Ademundo. Sidalez, muliere que fuit de Bernardo Firiol, dedit ad Sancti Petri manchosadas II de vinea simul cum terra cum suas afrontaciones in locum que dicitur Comajuncosa. Et Mironi de Quadros dedit ad Sancti Petri solidas III de terra cum vinea cum suas afrontaciones in locum que dicitur ad ipsos Quadros. Et Mironi de Serra dedit ad Sancti Petri manchosada I de terra cum affrontaciones in locum que dicitur ad ipso prado de Belo. Et Bernardo Chompagno dedit ad Sancti Petri mancos I de auro. Et Vidal Altemir dedit ad Sancti Petri solidadas V de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur. Et Iozfret Recl[...]ana dedit ad Sancti Petri iuncta I de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur. Et Ramon Fruga dedit ad Sancti Petri solidadas IIII de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur in Solsona, ad ipsa serra super ipsa chasa de Nampio. Emir Geriberto dedit ad Sancti Petri pecia I de vinea cum suas affrontaciones in locum que dicitur. Et Chompangno, cum sua matre Emmo, dederunt ad Sancti Petri solidada I de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur ad ipsos Frexanos. Et Bonefilio Blanderigo dedit ad Sancti Petri solidada I de terra cum suas afrontaciones in locum que dicitur Falazol. Et Wifret Firiol dedit ad Sancti Petri opera I de vinea simul cum terra cum affrontaciones in locum que dicitur ad ipsa Choma de Ademundo. Et Mironi Iozfret dedit ad Sancti Petri pecia I de terra cum afrontaciones in locum que dicitur super ipsos Fangarios. Et Sentiofret Iota dedit ad Sancti Petri solidadas III de terra cum suas afrontaciones in locum que dicitur². Et Teoger dedit ad Sancti Petri mancos I. Et Marchol Exemosa

dedit ad Sancti Petri argencadas VIII de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur ad ipso torrente de Techenana. Et Sentiofret Hundisco dedit ad Sancti Petri junctas II de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur super ipso prado dicitur de Tedfret. Et Duran Forester dedit ad Sancti Petri operas II de vinea simul cum terra cum suas afrontaciones in locum que ad ipsas Guardiolas. Et Centol de Mirane dedit ad Sancti Petri solidadas I de terra cum suas affrontaciones in locum que dicitur ad ipsa Vidacola. Et Seniofret Gra[...].³

1. Lletres inintel·ligibles. — 2. Segueix un espai en blanc. — 3. Acaba el revers del f. 16 i el text resta interromput.

148

1037 novembre 8.

Eribau, bisbe d'Urgell, acut a Urús per consagrar-hi l'església de la Santa Trinitat, la Santa Creu i Sant Climent. Amb aquest motiu li concedeix l'espai cementirial de trenta passes, els delmes, oblacions i primícies, li assenyala els termes parroquials i li subjecta les esglésies de Sant Gerard de Puigfrondí i Sant Julià de Ferreres.

Data per manum magistri Galterii, qui hoc signum ss. impresit anno M^o XXXV° ab incarnatione Christi, VI idus novembris, pontificatus autem + Eribaldus domni Urgellensis episcopi in anno secundo.

A. Original, de 47 x 30 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 21.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 45, pp. 113-114.

Com que Eribau inaugurà el seu pontificat arran de la mort de sant Ermengol, esdevinguda el 3 de novembre del 1035, cal datar aquesta acta al 1037, corresponent al segon any del seu pontificat.

149*

1037.

Eribau, bisbe [d'Urgell], consagra l'església de Sant Cristòfol [de Meià], segons consta en l'autèntica de relíquies.

Anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi XXXVII post millesimum.

[A.] Original, avui perdut. — **B.** Còpia del 1676: B.C., ms. 729,

Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta de J. Pasqual, vol. VIII, p. 347, ex **A**.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 46, pp. 114-115, ex **B**.

150*

1037.

Eribau, bisbe [d'Urgell], consagra l'església de Sant Andreu [d'Oliana], segons consta en l'autèntica de relíquies.

[Ann]o ab incarnatione Domini nostri Ihesu Christi XXX° XII° post millesimo.

[A.] Original, perdut el 1936, que era a l'arxiu parroquial d'Oliana.

a. SERRA VILARÓ, J.: *Una ara romana i la imprompta sigil·liar del bisbe Eriball*, dins «La Veu de Catalunya» (10 desembre 1917), ex **A**. — **b.** SERRA VILARÓ, J.: *Història de Cardona*, Tarragona 1966, vol. I, p. 109, ex **A**. — **c.** BARAUT, *Les actes*, ap. 47, p. 115, ex **b**.

Cal llegir VII° en comptes de XII°, car el bisbe Eribau morí el 19 de desembre del 1040 (cf. VILLANUEVA, *Viage*, 10, pp. 177-180).

151

1038 agost 31.

L'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes de la seva província, Oliba d'Osona, Berenguer d'Elna, Guislabert de Barcelona, Eribau d'Urgell i Guifré de Carcassona, concorren a la seu de Sant Pere d'Osona per consagrar-hi la basílica construïda pel bisbe Oliba en honor dels sants Pere i Pau. Hi assisteixen la comtessa Ermessenda i el seu nét, el comte Ramon [Berenguer I], a més d'una munió de clergues i laics. Després de la cerimònia de la dedicació, l'arquebisbe i els bisbes corroboren els privilegis i la dotació del pontífex i de la seu osonencs i confirmen alhora els termes de la diòcesi.

Anno incarnationis Dominice millesimo XXXVIII, era millesima LXX^a VI^a, inditione V^a...Actum est hoc in sede Beatorum apostolorum Petri et Pauli II kalendarum septimbrium, anno VIII regni regis Henrici.

Ermemirus quamvis indignus sacerdos...scripsit...

A. Original, de 50'5 x 66'5 cm.: A.C.V., cal. 37, núm. 73. —

B. Còpia de vers 1215: A.C.V., *Liber dotationum*, ff. VI-VIIv. —

C. Còpia del 1215, signada pel sacerdot Ramon: A.C.A., perg. Ramon Berenguer I, núm. 24 (abans armari de Vic, sac A, núm. 63).

a. FLÓREZ, *España Sagrada*, 28, ap. XIII, pp. 282-285, ex **A**. — **b.** VILLANUEVA, *Viage*, 6, ap. XXVI, pp. 294-298, ex **A**. — **c.** MIGNE, J.P.: *Patrologiae cursus completus*, CXLII, París 1853, cols. 603-608, ex **a**. — **d.** SALARICH, J.: *Vich, su historia, sus monumentos, sus hijos y sus glorias*, Vic 1854, pp. 123-126, ex **A**. — **e.** MAS, J.: *Notes històriques del Bisbat de Barcelona*, Barcelona 1906-1921, vol. 13, ap. VII, pp. 211-215, ex **b**. — **f.** BARRAL, X.: *La catedral romànica de Vic*, Barcelona 1979, ap. 2, pp. 274-279, ex **A**, amb la versió catalana i la fotografia (fig. 5, p. 29).

152

1038 setembre 21.

La comtessa Ermesenda, el comte Ramon [Berenguer I] i el bisbe Pere de Girona, després d'haver fet construir la nova seu de Girona, n'acceleren la dedicació. Hi acuden l'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes Oliba d'Osona, Eribau d'Urgell, Bernat de Coserans, Guislabert de Barcelona, Berenguer d'Elna, Guifré de Carcassona i Arnau de Magalona, tots els quals corroboren la dotació de l'esmentada seu i la seva jurisdicció damunt els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada. La comtessa Ermessenda li concedeix tres-centes unces d'or per a la construcció d'un antipendi d'or.

Istius quidem dotis pagina XI° kalendarum octobris facta et a predictis patribus confirmata est anno Dominice quidem incarnationis millesimo XXX° VIII°, inditione V^a, era millesima LXX^a VI, regni Enrici gloriosi regis VIII°.

A. Original, de 48'5 x 63 cm.: Arxiu Capítular de Girona, olim calaix 45, núm. 3. — **B.** Còpia del s. XIV: Arxiu Capítular de Girona, *Llibre Verd*, ff. CVI-CVII.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCXVIII, cols. 1065-1066, ex **B**. — **b.** SÁENZ DE AGUIRRE, J.: *Collectio maxima Conciliorum omnium Hispaniae et novi orbis*, Roma 1753-1755, vol. IV, pp. 398-399, ex **a**. — **c.** MANSI, J.: *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, Florència-París 1759-1798, vol. XIX, cols. 581-585, ex **a**. — **d.** MERINO, A. - CANAL, J.: *España Sagrada*, 43, Madrid 1819, ap. XXIX, pp. 432-437, ex **B**. — **e.** TEJADA, J.: *Colección de cánones*, Madrid 1859, vol. III, pp. 87-90, ex **a**.

153

1038 octubre 5.

Folc, vescomte de Cardona, i Eribau, bisbe d'Urgell, després de la dedicació de l'església de Santa Maria, Sant Joan, Sant Pere i Sant Llorenç de les Esglésies Clavades, concedeixen al monestir de Sant Llorenç prop Bagà i al seu abat Ponç, a perpetuïtat, una càrrega setmanal de sal transportable per dos ases.

Facta ista elemosina in anno millesimo trigesimo octavo trabectionis Christi, sub die tertio nonis october, era millesima septuagesima sexta, indictio sexta, regnante Henrico rege.

Fransualdus monachus...scripsit.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia de principis del s. XVIII, feta pel monjo Pau de Perelló: arxiu parroquial de Sant Llorenç prop Bagà, ms. CCX, p. 297.

a. SERRA VILARÓ, J.: *Baronies de Pinós i Mataplana*, vol. III, Barcelona 1950, p. 99, ex B.

154*

1040 gener 1.

[Oliba, bisbe d'Osona], consagra l'església de Santa Maria del Catllar [Ripoll].

1040...kalendas ianuarii.

[A.] Original perdut. — [B.] Notícia del s. XI en el ms. 40, *Martyrologium*, del monestir de Ripoll, perdut el 1835. — [C.] Notícia de data incerta en un cronicó del monestir de Ripoll, perdut el 1835.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 5, p. 245, ex C, i 8, ap. X, p. 233, ex B.

155

1040 gener 17.

Els bisbes Eribau d'Urgell i Arnulf de Ribagorça, junt amb la comtessa Constança i el comte Ermengol [d'Urgell] i una gernació de clergues i laics del comtat urgellenc, s'apleguen en el monestir de Sant Sadurní [de Tavèrnoles], a la ribera de la Valira, per tal de consagrar l'església. Els bisbes esmentats, tot reconeixent que el cenobi depèn de la Seu Romana per precepte de l'emperador Carles, li confirmen totes les esglésies i llocs que constitueixen la seva

dotació, així com els llibres i ornaments que posseeix i la llibertat d'elegir el seu abat i d'adquirir béns. Isarn, senyor de Caboet, l'eximeix de qualsevol servitud.

Anno trabeationis Dominice MXXXXII, temporibus Enrici regis anno VIII, indictione secunda...Facta est ista carta dotis ecclesie XVI kalendas februarii, anno incarnationis Dominice millesimo undecimo secundo.

Stephanus diaconus...scripsi.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del s. XII, perduda. — [C.] Còpia del s. XV?, perduda, feta pel notari Joan Trias ex B. — D. Còpia del 1708, feta pel notari Pere Dalmau: *Liber Bullarum* del monestir de Tavèrnoles, f. 17, ex C. — E. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. IX, pp. 200-206, ex D.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 48, pp. 116-120, ex D.

La datació d'aquesta acta presenta algunes dificultats. El bisbe Eribau morí el desembre del 1040 i, per tant, no pot datar-se del 1042; com que l'any 9 del regnat del rei Enric correspon al 1040, dono aquesta data com la més probable.

156

1040 octubre 7.

Els esposos Arnau Mir i Arsenda pregaren al bisbe Eribau [d'Urgell] que anés a consagrar l'església de Sant Martí del castell de Tost, cosa que ara fa, tot concedint-li la tercera part dels delmes, primícies i oblacions dels fidels de la parròquia, així com les esglésies sufragànies, i sotmetent-la a la seu episcopal. Els esposos esmentats i molts altres personatges la doten amb cases, terres, vinyes i cera.

Facta carta dotis ecclesie nonas octuber, anno X regnante Enricho rege.

Maiolus presbiter rogatus scripsi...

A. Original, de 68 x 48'5 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 22. — B. Còpia del s. XII, de 65'5 x 48 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 22 bis.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 49, pp. 121-124.

[1040] octubre 13.

Eribau, bisbe d'Urgell, i Guifré, arquebisbe de Narbona, consagren l'església de Sant Climent de Vallcebre, la qual fou construïda i lliurada al monestir de Sant Llorenç [prop Bagà] pel comte Guifré [II de Cerdanya] i pel bisbe Oliba [d'Osona]. Hi acuden a prec de l'abat Ponç i dels altres monjos de Sant Llorenç, així com dels comtes Ramon i Elisabet [de Cerdanya] i dels seus fills —el comte Bernat i Berenguer—, dels vescomtes i dels clergues i laics que són presents a la cerimònia. Confirmen els termes parroquials establerts pel bisbe Oliba i tots els drets ratificats pel precepte reial i pels privilegis del papa Sergi.

Anno incarnationis Iesu Christi Domini nostri millesimo quādregesimo secundo, tertio idus octobris, feria secunda.

Ioannes presbiter vel monachus...scripsi...

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XVIII: A.C.A., Monacals d'Hisenda, ms. 801, *Speculum* de Sant Llorenç prop Bagà, ff. 40-41. — [C.] Còpia del s. XIX: Arxiu parroquial de Sant Llorenç prop Bagà, ms. CCX, p. 3.

a. SERRA VILARÓ, J.: *Baronies de Pinós i Mataplana*, III, Barcelona 1950, pp. 286-287, ex C. — b. BARAUT, *Les actes*, ap. 50, p. 125, ex a.

Aquesta acta no pot datar-se el 1042, car el bisbe Eribau morí el 19 de desembre del 1040 (cf. VILLANUEVA, *Viage*, 10, pp. 177-180).

1040 octubre 23.

L'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes Eribau d'Urgell, Berenguer d'Elna, Guifré de Carcassona, Bernat de Coserans i Arnulf de Roda consagren l'església de Santa Maria de la Seu d'Urgell, amb el consentiment i la presència de la comtessa Constança d'Urgell i del seu fill, el comte Ermengol. Confirmen a la seu i a la canònica tots els alous, castells, parròquies i esglésies amb què les dotà el bisbe Ermengol, mentre que el bisbe Eribau estableix que la canònica urgellenca sigui constituïda per quaranta canonges i que els seus successors jurin de respectar-ne els béns.

Acta hec confirmatio atque constitutio X kalendas novembris, anno decimo regnante Henrico rege francorum.

Borrellus ss. scolasticus hoc scripsi.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: A.C.U., *Liber dotaliorum*, I, núm. XXIV, ff. 16v-17v.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCXX, cols. 1069-1072, ex B — b. SÁENZ DE AGUIRRE, J.: *Collectio maxima Conciliorum omnium Hispaniae et novi orbis*, Roma 1753-1755, vol. IV, pp. 400-401, ex a. — c. MANSI, J.: *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, Florència-París 1759-1798, vol. XIX, cols. 585-588, ex a. — d. TEJADA, J.: *Colección de Cánones*, Madrid 1859, vol. III, pp. 90-93, ex a. — e. COY Y COTONAT, A.: *Sort y comarca Noguera-Pallaresa*, Barcelona 1906, pp. 474-475, ap. IV, ex a. — f. BARAUT, *Les actes*, ap. 51, pp. 126-128, ex B.

159

1040 octubre 23.

Els bisbe Eribau d'Urgell i Arnulf de Roda consagren l'església de Sant Vicenç de Cardona i li confirmen la dotació, la qual comprèn els delmes de les esglésies del terme del castell, els privilegis econòmics que li atorgà el comte Borrell i nombroses possessions. La vescomtessa Guisla i el seu fill, el vescomte Ramon, li concedeixen l'església de Sant Pere de Calaf i estableixen que llurs successors jurin conservar tot el patrimoni de Sant Vicenç.

Celestium omnium rege Domino nostro Ihesu Christo in perpetuum regnante anno millesimo quadragessimo ab eius incarnatione...Facta est dotis scriptura X kalendas novembris, anno X regnante Henrico rege francorum.

Borrellus scolasticus hoc scripsit...

[A.] Original, perdut el 1936, que era a l'arxiu de la col·legiata de Sant Vicenç de Cardona. — [B.] Còpia coetània, que el 1833 era a l'arxiu de la casa Aitona de Barcelona, segons c. — [C.] Còpia interpolada del s. XII, perduda el 1936, que era a l'arxiu de la col·legiata de Sant Vicenç de Cardona. — D. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, pp. 214-218, ex A. — E. Còpia de principis del s. XIX: R.A.H., col. Villanueva, vol. 5, ff. 198-200, ex C.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCXXI, col. 1072 (en extracte). — b. VILLANUEVA, *Viage*, 8, ap. XXXIV, pp. 291-296, ex C. — c. SERRA I VILARÓ, J.: *Acta de dedicació del temple de Sant Vicens màrtir del castell de Cardona*, dins *Butlletí del Centre*

Excursionista de Catalunya XIII (1903) 231, només amb la fotografia i el comentari, ex **A.** — **d.** BALLARÓ, J. - SERRA, J.: *Història de Cardona*, Barcelona 1906, ap. V, pp. 239-242, ex **b.** — **e.** BA-RAUT, *Les actes*, ap. 52, pp. 128-131, ex **D.**

160*

1040.

El bisbe Oliba consagra l'altar de la Trinitat del monestir de Sant Miquel de Cuixà, segons consta en el tractat del monjo Garcies redactat vers 1043-1046.

[**A.**] Original perdut. — [**B.**] Còpia del s. XII en el *Cartulari major* de Cuixà, perdut. — [**C.**] Còpia del s. XV en la *Recopilació* del monjo Vicenç Pisà, perduda, ex **B.** — **D.** Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 107, ff. 377-404, ex **C.**

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCXXII, cols. 1072-1082, ex **B.**

161

1042 gener 15.

Alguns homes honorables de la parròquia de Santa Eulàlia de Riuprimer, situada al comtat d'Osona, a la vall de Muntanyola, junt amb els seus sacerdots, acudiren davant el bisbe Oliba [de Vic] i li demanaren que anés a consagrar l'església. Havent-los-ho promès, dedica ara l'església i els seus altars, augmenta el nombre de les relíquies, corrobora el títol de dotació amb els delmes, primícies i oblacions i confirma el terme parroquial.

Facta autem predictae ecclesie dedicatio atque dotatio anno incarnationis Dominice millesimo quadregesimo primo, inchoante XVIII kalendas februarii.

Isarnus ypodiaconus...scripsit...

[**A.**] Original perdut. — [**B.**] Còpia de data incerta, vista pel degà Montcada (cf. *Episcopologio de Vich*, Vic 1891, I, p. 267) i per J. Gudiol a l'arxiu parroquial de Riuprimer. — [**C.**] Còpia de data incerta, vista per J. Ripoll a l'A.C.V., cal.24, Pabordia de desembre, plec de Sassorba. — [**D.**] Còpia del s. XVI, vista per S. Cunill a l'arxiu parroquial de Sant Julià Sassorba. — **E.** Còpia de principis del s. XIX: A.C.V., *Varios* de J. Ripoll, vol. 9, en foli, pp. 151-152, ex **C.** — **F.** Còpia de principis del s. XX: Museu Episcopal de Vic, *Papers* de S. Cunill, ex **D.**

- a. [GUDIOL, J.:] *L'iglésia de Sta. Eulària de Riuprimer*, dins *Butlletí del Centre Excursionista de Vich* II (1915-17) 21-23, ex **B**. —
 b. PLADELASALA, J.: *Parroquias vicenss: Riuprimer*, dins *Ausa* I (1952-54) 390-396, ex **F** i **a**.

162

1042 maig 19.

La vescomtessa Riquilda [de Barcelona] i els seus fills, el bisbe Guislabert i Joan Udaldar, amb motiu de la consagració de l'església de Sant Miquel de Montserrat per part del mateix Guislabert, bisbe de Barcelona, la doten amb una quadra, els termes de la qual s'especifiquen, que restarà sota la batllia dels donants i de llur posteritat.

Hacta sunt hec XIII kalendas iunii, anno XI regni Henrici regis. Poncius monachus vel sacer...scripsit...

[**A**.] Original perdut, vist per B. Ribes a l'arxiu del monestir de Montserrat. — [**B**.] Còpia perduda, vista per B. Ribes al *Cartulari de Montserrat*, f. 7. — [**C**.] Còpia del 24 d'abril del 1229, perduda, que J. Villanueva copià de l'arxiu del monestir de Montserrat. — **D**. Còpia del s. XVIII, feta per B. Ribes: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. III, pp. 65-66, ex **A**.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 17, ap. XLVIII, pp. 315-317, ex **C**.

163*

1042 [agost 11].

Guillem, bisbe [d'Urgell], consagra l'església de Sant Esteve [de Guils] i hi diposita relíquies de molts sants, segons consta en l'autèntica de relíquies.

Anno ab incarnatione Domini nostri Ihesu Christi quadragesimo secundo post millesimo.

A. Original, de 26 cm. de costat: Reliquiari de l'altar major de l'església de Sant Esteve de Guils. — **B**. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. IX, pp. 836-837, ex **A**. — **C**. Còpia del 1800: Arxiu parroquial de Guils, llibre de Decrets.

a. MARTÍ, J.: *Dietari de Puigcerdà*, Lleida 1928, vol. I apèndix, pp. 481-482, ex **C**. — b. BARAUT, *Les actes*, ap. 53, ex **B**.

«En llibres antics és notat que el dia de la consagració fou l'11 d'agost» (cf. MARTÍ, *Dietari* 482, n. 4).

164*

1042 agost.

Els germans Bernat i Guillem, fills de Guillem, restitueixen a Santa Maria de la Seu d'Urgell el monestir de Santa Maria de Senterada, situat a Tramesaigües, al comtat de Pallars, junt amb les vil·les i esglésies que li pertanyen. El bisbe Guillem Guifré [d'Urgell] en pren possessió, hi estableix alguns clergues i determina consagrar l'església el 7 d'octubre següent.

Episcopus faciet sacrationem VII° nonas octobris in alterum die de ipsa festa de Sancta Fide...Facta carta elemosinaria in mense augusti, anno XII Ainrrico regem.

Arnallus presbyter rogitus scripsit...

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: A.C.U., *Liber dotaliorum*, I, núm. DXC, f. 187.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCXXIV, cols. 1084-1085, ex B. — b. BARAUT, *Les actes*, ap. 54, pp. 132-133, ex B.

165*

[1043?] febrer 1.

Els esposos Silveri Borrell i Ermessenda fan dedicar a Guislabert, bisbe [de Barcelona], l'església de Sant Marçal, Sant Pau i Sant Feliu del castell de Terrassola [del Penedès], a la qual reconeixen tot l'honor que tenia temps enrera i doten amb els delmes provinents dels molins del terme.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia de data desconeguda, avui perduda, que era a l'arxiu del monestir de Montserrat, lletra L, núm. 43. — C. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 239, f. 21, ex B.

Com que el bisbe Guislabert no començà el seu pontificat fins al 1035, aquest document no pot datar-se al 1033; per consegüent, el més probable és que el copista hagi omès involuntàriament en la datació el mot *decimo* o *vigesimo* al davant del mot *secundo* i, per tant, que la data sigui 1043 o 1053.

Res donate si in praesenti tradite sunt nullo modo repetantur a donatore. Igitur in Dei omnipotentis nomine ego Silverius Borrell et uxor mea Ermesendis recognobimus nos esse peccatores pro multis et

magnis iniuriis quas ecclesie Sancti Martialis fecimus. Et ideo facimus ipsam ecclesiam Sancti Martialis dedicare Guilaberto episcopo, que ecclesie est in castrum Terraçola, et laudamus et atorgamus ipsi ecclesie Sancti Martialis omnem suum honorem sicut iam diu ante habuerat et posiderat. Et etiam facimus ei dotalia et laudacionem et donacionem de decimis de omnibus nostris dominicaturis que habemus in termino de Terraçola. In primis laudamus domino Deo et Sancto Marciali de(c)imas de omnibus molendinis qui sunt vel erunt infra terminos castri de Terraçola, excepto molendino de Barachons. Item laudamus Sancto Martiali decimas de duabus parraliatis que sunt juxta viam, etc. Hoc totum quod supradicta resonat donamus Sancto Marciali et Sancto Paulo et Sancto Felici qui sunt in ipsa ecclesia. Preterea etc.

Actum est hoc kalendas februarii, anno (decimo) secundo regnante rege Enrrico.

Silvarius et Ermessendis, nos qui hanc cartam etc.

166

1043 abril 21.

Alemaný invità el bisbe Oliba d'Osona a dedicar l'església de Sant Miquel del castell de la Roqueta, cosa que ara el bisbe compleix tot dipositant a l'altar relíquies de sants. Alhora Alemany, a instàncies d'Oliba, estableix que anualment, en ocasió de la celebració dels sínodes, es pagui una lliura de cera a la seu de Sant Pere [de Vic].

Facta dedicatio, concessio atque constitutio anno incarnationis Domini millesimo XL° III°, XI kalendas mai, anno XII regni regis Henrici.

Salomon monachus....scripsi...

A. Original, de 25 x 10 cm.: A.C.V., cal.9, episcopologi II, núm. 40.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 6, ap. XXVIII, p. 301.

+ 167

1043 maig 22.

El rei Ramir I, fill del rei Sanç, concedeix al monestir de Sant Victorià [de Sobrarb], a l'abat Joan i a tots els monjos, el dia de la dedicació de l'església de Sant Victorià, l'església de Sant Miquel de

Basa, en terres del Gállego, i la de Sant Genís de la vil·la *Geralle*, prop del riu Guarga.

Facta carta in era Mª LXXX^a I^a, in mense madio, XI° kalendas iunii, die II^a feria, anno VIII° regnante me Dei gratia Ranimiro rege in Aragone, in Suprarb et in Ripacurcia.

Ego Guilelmus de Foix, Ranimiri regis scribe,...scripsi...

Document fals o, almenys, interpolat.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XII: Archivo Histórico Nacional, de Madrid, fons de Sant Victorià, carp. 760, núm. 11.

a. IBARRA, E.: *Documentos correspondientes al reinado de Ramiro I*, Zaragoza 1904.

168

1045 gener 12.

Guillem, bisbe d'Urgell, acut a la parròquia de Biure, a prec dels habitants del lloc, per consagrar l'església que hi han edificat en honor de Sant Martí. El bisbe li estableix els límits parroquials, li concedeix els delmes, primícies i oblacions dels fidels i la sotmet a la seu episcopal amb un cens anual.

Anno incarnationis Dominice quadragesimo IIII post millesimo, II idus ienuarii, anno XII regnante Aganrigo rege.

A. Original, de 38 x 11 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 23.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 55, pp. 133-134.

169*

[1018-1045] desembre 15.

Oliba, bisbe [d'Osona], consagra l'església de Santa Maria de la seu de Vic.

[A.] Original perdut. — B. Notícia del s. XI: Museu Episcopal de Vic, ms. 128^B (XLVII^B), *Martyrologium* II, f. 123. — C. Notícia del s. XII: Museu Episcopal de Vic, ms. 129 (XLIII), *Martyrologium* III, f. 105v.

Transcripció ex B.

XVIII kalendas ianuarii.

Dedicatio Sanctae Mariae sedis Vici sub ordinatione Olivae pontificis.

170

1046 gener 22.

Bernat, bisbe [de Coserans] i abat [de Lézat], amb el consentiment del bisbe Pere de Girona, acut a consagrar l'església de Sant Martí de Queixàs a la presència de molts clergues i laics. L'església és situada al comtat de Besalú, al lloc anomenat Olmeda. Se li confirma el terme parroquial, amb els seus delmes, primícies i oblacions, així com la sacralitat del cementiri i la sagrera fins a quaranta passes.

Anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo quadragessimo quinto, era millesima octuagessima quarta, indiccione decima quarta, undecimo calendas februarii, luna undecima...Acta haec dote donationis undecimo februarii, anno decimo quinto regnante Enrici rege.

[...] *scripsit...*

[A.] Original perdut. — B. Còpia del 16 d'octubre del 1775, feta per Francesc Bonafont, notari de Lladó: Arxiu de Santa Maria del Collell, *Llibre del castell de Biure*, vol. I, ff. 46-47.

a. CONSTANS, L.G.: *El acta de consagració de San Martín de Quexás*, dins *Pyrene* 38-39 (Olot, maig-juny 1952) 1062-1068, ex B.

171

1045 juliol 20 - 1046 març 24.

Guifré, bisbe de Carcassona, en nom de l'arquebisbe Guifré de Narbona, acut a consagrar l'església monàstica de Sant Martí de Les, fundada al comtat de Fenollet, al costat del riu Aude. Confirma al monestir els seus dominis territorials i les seves esglésies sufragànies, tot amenaçant els possibles invasors.

Anno MXLV incarnationis Dominicae, Eihenrico autem regis Franciae XV.

Ss. Pontii custodis ecclesiae...scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document dels Arxius de l'església de Narbona publicat en *Histoire du Languedoc*.

a. *Histoire du Languedoc*, II, ap. CXC, cols. 211-212, ex A? —
b. *Gallia Christiana* VI, París 1739, instrumenta, cols. 105-106, ex A? — c. MONSALVATJE, *Noticias*, 8, ap. XXIV, pp. 165-167, [ex a.]

172

1046 novembre 15.

L'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes Berenguer d'Elna i Guifré de Carcassona acuden al cenobi de Santa Maria d'Arles per consagrar-hi la basílica, en presència dels comtes Guillem [I de Besalú], Ramon Guifré [I de Cerdanya] i Gausfred [II del Rosselló] i una multitud de totes les condicions. El bisbe Pere [de Girona?] li confirma la dotació, els privilegis papals i els reials i el dret de jutjar, alhora que els altres bisbes li confirmen un privilegi del papa Sergi; el bisbe Berenguer li concedeix la immunitat.

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi millesimo quadregesimo sexto, aera millesima octuagesima quarta, indictione decima quinta, decimo septimo kalendarum decembrium, anno decimo sexto quo post decessum venerabilis memoriae Roberti regis francorum suscepit regni gubernacula filius eius Henricus...

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia dels ss. XIII-XIV? en un cartulari del monestir d'Arles, perdut. — C. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 108, ff. 272-307, ex B. — D. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, ff. 267-268v i ff. 317v-319.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCXXXI, cols. 1089-1092, ex B. — b. SAENZ DE AGUIRRE, J.: *Collectio maxima Conciliorum omnium Hispaniae et novi orbis*, Roma 1753-1755, IV, pp. 402-404, ex a. — c. MANSI, J.: *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, Florència-París 1759-1798, XIX, cols. 613-616, ex a. — d. MONSALVATJE, *Noticias*, 7, ap. XX, pp. 56-60, [ex a.]

173*

1046.

Amb motiu de la dedicació de l'església de Santa Eulàlia d'Ultramort, Bernat de Fonolleres i la seva muller li restitueixen un alou.

[A.] Original perdut?

a. Notícia a: MONSALVATJE, *Noticias*, 18, pp. 119 i 120, [ex A?].

174*

[1018-1046]

Oliba, bisbe [de Vic], consagra l'església de [Sant Marcel de Planès], segons consta en l'autèntica de relíquies.

A. Original, de 22'5 x 11'5 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 24.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 56, p. 134.

175

1047 octubre 18.

Guislabert, bisbe de Barcelona, consagra l'església de Sant Cebrià d'Aiguallonga [Valldoreix], situada al comtat de Barcelona, al Vallès. Li confirma les possessions, els delmes, primícies i oblacions i l'espai cementirià fins a trenta passes, tot sotmetent-la a la seu barcelonina tant per a la recepció del crisma com per al pagament del cens anual. S'assenyalen també els seus límits parroquials i se li subjecten les esglésies compreses en ell, llevat de l'església de Sant Joan de Mora que depèn del monestir de Sant Cugat.

Actum est hoc XIV kalendas novembris, anno XVII regni Henrici regis.

Sig+num Guelmi subdiaconi...scripsi...

[**A.**] Original perdut. — **B.** Còpia del s. XVII: A.D.B., *Liber dotaliarum* I, ff. DX - DXI (511-512).

a. CAMPILLO, A.: *Disquisitio methodi consignandi annos aerae cristianae*, Barcelona 1766, tit. XIV, pp. 36-39, ex **B.**

176*

1047.

Guillem, bisbe d'Urgell, acut al comtat de Cerdanya, a la vil·la de Targassona, a prec del poble que hi habita, per consagrar l'església que hi han edificat en honor de Sant Sadurní. S'estableix el tribut que pagarà anualment a Santa Maria de la Seu [d'Urgell].

Anno ab incarnationis Domini nostri Iesu Christi M^o XL° VI°, indicione XV^a.

[**A.**] Original perdut. — **B.** Còpia del s. XIII, en extracte: A.C.U., *Liber dotaliorum*, I, núm. DCCCXXIII, f. 240.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 57, p. 135.

177

1048 abril 15.

Arnulf, bisbe [de Ribagorça], acut al castell d'Àger, a invitació d'Arnau Mir [de Tost] i de la seva muller Arsenda i dels habitants

del lloc, per consagrar-hi l'església de Sant Salvador, Sant Jordi i Sant Ponç. El seu fundador, Felmir, la dota amb terres, vinyes, llibres i ornaments, alhora que Arnau Mir i nombrosos fidels també li fan donacions. El bisbe disposa que romanguí al servei de l'església de Sant Pere d'Ager.

Anno ab incarnationis eius XXXVI post millesimo...Hactum est hoc XVII kalendas madii, anno XVII regni Enrici regis.

Mirone presbitero...scripsit...

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XII: B.C., arxiu, perg. 4081 (abans núm. 1564 de l'arxiu d'Ager). — C. Còpia del 1766: B.C., ms. 941, *Compendi de tots los instruments antichs y moderns que es troban en l'Arxiu de la Molt Insigne Iglesia Colegial de San Pere de Ager*, ff. 328-329, núm. 1569. — D. Còpia de principis del s. XIX: R.A.H., col. Villanueva, vol. 5, f. 210, ex B.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 9, ap. XVII, pp. 262-263, ex B (in-completa). — b. BARAUT, *Les actes*, ap. 58, pp. 135-137, ex B.

El probable error en la xifra de l'any de l'encarnació i les circumstàncies polítiques d'Ager durant aquestes anyades fan aconsellable d'acceptar com a bona la datació pel regnat del rei francès.

178

1048 desembre 28.

Guislabert, bisbe de Barcelona, consagra l'església de Sant Pere de Reixac, situada al comtat de Barcelona, al Vallès. Li assigna els delmes i primícies del terme parroquial, el qual és fixat, i la subjecta a la seu episcopal.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del 1242, feta per Jaume de Bodiolo i autoritzada pel notari barceloní Pere de Bac. — [C.] Còpia del 1483, autoritzada pel notari barceloní Pere Pascasi, ex B. — [D.] Còpia de 1487, autoritzada pel notari barceloní Antoni Palomeres, ex C. — [E.] Còpia del 1572, autoritzada pel notari barceloní Pere Ferrer, ex D. — [F.] Còpia del 1593, autoritzada pel notari barceloní Jaume d'Encontra, ex E. — G. Còpia de mitjan s. XVIII, autoritzada pel notari barceloní Antoni Campillo: A.D.B., *Liber dotaliarum* VII, ff. 288v-290, ex F.

Cum omnipotens Dominus et Redemptor generis humani condoleret nostrae fragilitati, missit filium suum ac salvatorem nostrum in uterum beatae et incomparabilis Dei genitricis Mariae, ut verus homo de vero homine natus nova porrigeret naufraganti mundo

praecepta eaque duodenis irradiata fulgoribus seculo firmaret futuro, quibus per diversa climata [...] corruscantibus actum divino fore nutu decernitur ut ad Christi Dei alti troni nusum basilicae per universam fabricarentur telluris orbem et in eisdem regenerati aqua sacrosancti et salutaris lavacri animae fidelium per eundem Dominum ac salvatorem nostrum Jesum Christum edipisi mererentur regna coelorum, inter quas extat quaedam ecclesia apud comitatum Barcinonae, in Vallense, in loco vocato Reixag, in honorem Domini nostri et beatissimi Petri apostoli edita, quae consecratur a domino Gisliberto condigna reverentia sanctae sedis Barcinonae Ecclesiae presule. Etenim ut haec dotalis conditio totius aeternitatis debito valitura robore persistat, et suorum fines prediorum tam instantibus quam etiam et futuris pateat, et ut cuncta quae sibi pridem conferta sunt praedia, et quae sunt adhuc a quibuscumque Dei fidelibus conferenda anathematis a praedicto praesule vinculis irraciantur ne ab ea demantur. Et ut in ejus jure sacris canonum oraculis irrevocabili percistant modo christianae ac sacrae religionis ordo valde deposcit. Habent namque terminum praedia jam dictae ecclesiae unde sibi decimae conferuntur et primitiae: a parte orientis et incipitur ab ipsa petra rubicunda usque in ipsa serra de Canned, et protenditur inde usque in pugio de Castellar et usque in flumine Bisocii; a parte vero meridiei incipitur ab ipso flumine Bisocii et protelatur recta linea per ipsum alveum qui vocatur Rivuspolletus, et transiens ante ecclesiam Sancti Stephani pervaditur usque in ipsam stratam publicam quam itur in parte Romae de Hispaniae; ab occiduo namque sumit initium ab ipsa strata et pervadit usque in ipsum torrentem de Cananilles; a parte quidem cirtii inchoatur ab ipso torrente de Cananilles, transit usque in ipsam serram ecclesiae Sanctae Perpetuae et pervadit usque ad Parietes Delgades et usque ad ipsam vallem de ipso Furno per ipsum alveum Bisocii, et sic protenditur usque in ipsum lapidem rubicundum. Quidquid autem his concluditur finibus et juris praedictae ecclesiae decernitur esse patiatur cum omni alodio sibi comisso et adhuc permissu divino a quibuscumque Dei fidelibus conferendo. Ego Gislibertus nutu Dei sanctae sedis Ecclesiae praesul in jure et dominatione praedictae ecclesiae confirmo retento patrocinio mei meorumque successorum, et nemo hominum sit qui a jure praedictae ecclesiae aliquid quomodo audeat tollere, subripere sive et defraudare, neque quod si juris et proprietatis est celare; quod si facer quicumque praesumpserit a limitibus Sanctae Ecclesiae publicae fiat extraneus et a totius

christiani contubernio seclusus, et nefandi anathematis vinculo quassus in eternum infernali tabescat pena confusus, ac sui detrimentum patiatur cruciabili perpetuum geennali laurea coronandus. Quicumque autem suarum quidquid substantiarum praedictae ecclesiae irrogaverit aeternae vitae fluiturus se noscat praemium, et ab hoc centuplicatum donum et post labentis vitae hujus cursum adipisci caeleste regnum per Christum Dominum nostrum, amen.

Acta sunt haec quinto chalendas januarii, anno decimo octavo regni Enrici regis.

+ Gislibertus gratia Dei episcopus + . + Berengarius archidiaconus. Sig+num Pontii levitae. Sig+nat Dalmatius sacrista. Guillelmus levita. Sig+nat Mironis levita.

Sig+nat Remundi levitae et iudicis haec scribentis cum litteris deletis et superpositis in variis locis ss. die et anno quo supra.

1. Espai amb punts suspensius en la còpia G.

1050 maig 15.

El sacerdot Bonfill i alguns veïns de Sant Julià de Vilatorrada acudiren a Vic, davant el bisbe Guillem, i li demanaren que anés a consagrar l'església que havien edificat. Ara el bisbe, acompanyat de clergues, cavallers i plebeus, consagra l'església i sebolleix en el seu altar relíquies de diferents sants, segellant-les amb el propi anell. Confirma la dotació feta pel bisbe Idalguer i li sotmet les esglésies de Sant Martí de Riudeperes i Sant Ponç de Planeses, li fixa de nou el terme parroquial i li concedeix els delmes, primícies i oblacions. El sacerdot Bonfill li lliga els seus llibres.

Anno Dominice incarnationis millesimo quinquagesimo, indicatione quoque tertia...Hae dos est edita XVIII kalendas iunii, anno decimo nono regis Henrici.

Bonefilius sacerdos, prolis Trasver,...scripsit...

[A.] Original, perdut el 1936, que es conservava a l'arxiu parroquial de Sant Julià de Vilatorrada. — B. Còpia del s. XVI: A.C.V., cal. 6, doc. 2220. — [C.] Còpia de data incerta, perduda, continguda en un procés. — D. Còpia del 1668: A.E.V., arxiu parroquial de Vilatorrada, vol. H-I/2 (1668), ff. 5-6, ex A? — E. Còpia del s. XVIII: A.E.V., arxiu parroquial de Vilatorrada, vol. X/1, ff. 1-2, ex A.

— **F.** Còpia de principis del s. XIX: A.C.V., *Varios* de J. Ripoll, vol. 9, en foli, pp. 140-142, ex **C**.

a. CARRERAS CANDI, F.: *Catalunya antiga. Castell de Bellpuig á Vilatorra*, dins *La Veu del Montserrat* 13 (1890) 288, ex **A**. —

b. GUDIOL, J.: *Consagració de l'iglesia de Sant Julià de Vilatorra*, dins *Butlletí del Centre Excursionista de Vich* II (1915-1917) 4-6, ex **A**. — **c.** JUNYENT, E.: *La consagració de San Julián de Vilatorra en 1050*, dins *Analecta Sacra Tarraconensia* 19 (1946) 279-292, ex **b**.

180*

1050 octubre 13.

És consagrada l'església de Santa Maria de Bolòs.

[**A.**] Original perdut. — [**B.**] Còpia o notícia en una consuetud de la parròquia de Santa Maria de Bolòs, perduda.

a. Notícia a MONSALVATJE, *Noticias*, 16, pp. 140-141, ex **B**.

181

1050 desembre 4.

Guislabert, bisbe de Barcelona, consagra l'església de Sant Quirze de Terrassa, situada al comtat de Barcelona, i li confirma la dotació i la sagrera. A més, estableix que rebí el crisma del monestir de Sant Cugat [del Vallès], al qual restarà sotmesa, i fixa el terme parroquial.

[**A.**] Original perdut. — [**B.**] Còpia del 1245, autoritzada per Pere de Cadireta, notari de Barcelona. — [**C.**] Còpia del 1405, autoritzada per Pere de Sanahuja, notari de Sant Cugat, ex **B**. — [**D.**] Còpia del 1582, autoritzada per Jaume Junyent, notari de Terrassa, ex **C**. — **E.** Còpia del 1767, autoritzada per Miquel Cabanyeres, notari de Sant Cugat: A.C.A., *Monacals d'Hisenda*, Sant Cugat del Vallès, lligalls grans, núm. 45, ex **D**.

Transcripció ex **E**.

Anno millesimo quinquagesimo post mille comuni utilitate providens venerabilis cum omnipotens Dominus et Redemptor generis humani condoleret nostrae fragilitati missit filium suum Dominum ac Salvatorem nostrum in uterum beatae et incomparabilis Dei genitricis Mariae, verus homo de vero homine natu nobis porrigeret, non fragili mundo praecepta eaque duodenis irredita fulgoribus seculo firmaret futuro quibus pro diversa climata huscui corruscanti-

bus actu divino fore nutum discernitur ut ad Christi Dei alti troni nutum bsalice per universum fabricarentur telluris orbem et in eisdem regenerare aquam sacrosanctam ac salvatoris lavacris animae fidelium per eundem Dominum ac Salvatorem nostrum Jesum Christum adipisci mererentur regis celorum. Inter quas extat quamdam ecclesiam apud comittatum Barchinone et in Tarratia prope montem Gallinarium in honore Domini nostri et beati Quirici protomartiris edita quae consecratur a domino Giliberto conventus interiorius annotatus cum non parvo populorum concursu solemniter convenerunt praedigna reverentiae sanctae sedis Barchi(na)e ecclesiae presule. Die siquidem consecrationis confirmaverunt praedictae ecclesiae quidquid possessionum habeat vel habere ubicumque locorum debeat terras videlicet, vineas, cum omnibus arboribus, decimas et premissas vel oblationes fidelium quae juris sui fore constiterint, confirmaverunt et idem ecclesiae siminterium undique triginta passuum ecclesiasticorum et quidquid in eodem spatio continentur cum sacrario ibi existente quae est alodium praedictae ecclesiae sub ecclesiastica defensione posuerunt atque temerarie inde aliquid auferentem et innocentem ut verum sacrilegi donec canonice satisfacerent omnino condemnaverunt. Constituerunt quoque ut praedictae ecclesiae a monasterio Sancti Cucuphatis crisme acciperet et ei in omnibus et per omnia tanquam specialis filia ac devota, subjecta, et obediens sicuti unicae matris suae semper existeret atque insuper praefata ecclesia sibi subjecta ecclesia videlicet Sancti Petri cum oblationibus et cum his quae habent vel habere debent et eam sibi expectantia. Habet namque terminum predicta jam dicta ecclesia unde sibi decime et premissae a parte orientis intus in riaria de Areniis et in torrente qui dicunt Sallent, et vadit per rieriam avall usque in via quae pergit ad Barchinonam, et vadit per ipsa via usque in alodio militis de Rivo Sicco, et incipit de ipsa via; a parte vero meridie in ipso alodio, et vadit per ipsum marginem et per ipsum vicum, et vadit intus in riaria de Rivo Sicco, et incipitur per ipsa riaria in sursum, et pergit usque in via quae vadit ad Sanctum Paulum de Rivo Sicco, et protellatrix recte linea per ipsum marginem qui vadit usque in domos beras, et transit super domos, et vadit usque in via quae pergit ad montem Gallinerum, et incipitur de ipsa via, et pergit per illos, et vadit per medium podium Rosatum, et vadit per mediam serram usque ad semitam quae vadit de Sabadello usque ad Sanctum Cucuphatum protallatum recta linea usque in podio de Quisan; ab occiduo namque incipit de ipso podio, et pergit

per ipsa via que venit de Barchinona, et vadit in carraria recte linea serra serra usque in podio de la Guardia, et capit de ipso podio, et vadit in ipsa serra de Matallonga, et sic vadit recte linea serra serra super roviram de Mata, et pergit usque podio subtus Mata, et incipitur de ipso podio et vadit per serra, et exit usque in podio que vocatur Isla; a parte vero circi incipit de ipso podio et ila, et transit usque in torrentem qui decurrit per Bayneras avall, et vadit per torrentem ad vall, et exit ad torrentem Guaspins, et pergit usque Asobrell, et protenditur usque in valle Corba, et transit juxta alodium Sancti Benedicti, et sic protenditur usque in torrentem de Tarrasella, et exit ad Sallent. Quantum infra prescriptos terminos praelibata ecclesia infra ceteras parrochias juste habe et habere debet, ac per Dei gratia consecutura vel habitura est eidem ecclesiae concesserunt et ut jure suo perpetuo habeat et possideat. Ego Gilabertus nunc Dei sanctae sedis Barchinone presul in jure et donatione praedictae ecclesiae confirmo aliquid comodo audeat tollere, surripere, sive fraudare neque quis suis juris et proprietatis est salare ut autem prescripta ecclesia libertate plena gaudeant constituerunt ut libere que suis juris sunt habeant, et possideant, et nulla ecclesiastica secularis vel persona eam suis rebus spoliare vel invadere presumat sub vinculo excommunicationis ac sub anathematis interposite prohiberunt cunctisque ei jura sua servantibus, et benefacientibus absolutionem peccatorum per Dei gratiam.

Et est ista dotalis facta pridie nonas decembris, annis regni regis Henrici.

+ Gislbertus gratia Dei episcopus +. + Berengarius arquidiaconus. + Dalmatius sacer. + Guillermus levita. Sig+num Mironis. Sig+num Vendrell Amat. Roset ss. Bernardi Amat.

Sig+num Raymundi levita sribentis die quo supra.

Ramon ORDEIG I MATA
C. Sant Sadurní, 6
VIC (Barcelona)

Summary

Third part of the inventory of all the Acts of Consecration and endowment of Catalanian Churches, covering the period 1000 to 1050. As in the first and second parts a critical edition of the text is included for those Acts which still remained unpublished. For the remainder, only cross-references and notes on the transmission and publication of texts is included.